

אחל מחברת בית

על כן יקלו על המלה ויכבדו עליה, אך יש מהמלים מלים אשר אין להם יסוד כי האותיות נקבצים והיו למלה יחרו מועדים למלאכה נכונים לשרת לפי ענין המדבר.

ועתה אבאר מפתח עניני מחלקותם עד כלות מיניהם, וגם יש מהמלים שעוני כפל אשר נכפלים לחמש אותיות, מחלקות חמשה פנים להם כפי מחלקות המלים, כי כאשר יחלקו מחלקות המלים לחמש מחלקות ככה יחלקו מיני כפילותם לחמש מראות, ועליהם ינהג לשון עברית והוא גבול עמידתו הידוע לו, וכה משפש כפילותם, יש מלים אשר יחצו לשנים כי יחצו בד בבר, ויש די בחצים אבל נכפלים לנחת השפה וצחצוח הלשון ויש מלים כמוהם אשר נכפלים, אך מבלעדי ראשוני המלים אשר יורטרו על מחצת החלקים להורות כי עקר המדה ולא ימוש מהמלים על כן נשאר להכפל, ויש מלים אשר יכפלו ראשוני אותיותם בתחלת המלה כאשר יקרה לרוב האותיות באחרית המלה, ואלה יכפלו מיסודת המלים ההמה ולא יאחזו בהם, ויש מלים מעופי אותיות אשר נכפלים לפי קצרחם, מלה בת אות נכפלת לפי קטנותה ומוער נענועתה, ויש מלים טרוחי אות ערושי נענוע ראשונה, וככה יעדפו לאחורונה ואינם נאחזים ביסודתם כי נותרו על עיקר המבטא: עד הנה משפש מחלקות המלים וכפל אותיותם.

אלה הם מקצת המלים החמשיים.

בשפרפרא (הניאל ו'ך) • אבעבעת (שמו')

פ ט ש שזחרזרת (שיר א ו) התממהזו (ישע' כט ט) המשתחם יסוד אחת מהנה לא נעדרה כי כלם עיקר. והם ששה [ג'ה המשה] עשר מלים אשר נמצאו בלשון עברית אך בפלמרת ספרי הקדש וכתבי אמנה סה, ואלו קפאו ניני [גו'ל מני] ישורון על שמריהם ולא גלו מנגולם ולא שעמו טעם גולה נמצא בשפתם כהנה וכהנה, ומה כח המלקט אשר סר מעליו צל הממלכה ושכל מליצת מחוקקה, להשיג ענין, ולבנות בנין, ולא נותר

בא באר באש • בב בבת • בג בגד • בד בדל גדלה ברק ברד • בהש בהל בהן בהק בהר • בו בור • בחל בהן בחור • בט בטה בשח במל בטון • בין • כך בכר • גל בגל בלב בלם בלע בלק • בם בן בנס • בס בסר • בע בער בעש בעל בער בעת • בץ בצל בצע בצק בצר • בק בקע בקר בקש • בר ברא ברד ברה ברך ברם ברק ברש ברת • בש בשל בשם בשון בשם בשר • בת בתל בתק בתר •

את נועם יחר לשון הקדש נעלה על כל הלשוונת ותרבינה מליצותיו ותעצמנה רוצאותיו ובלתי מצוא האדם חקר ותכלית, אסס לא יודע יתרון [כ"ה פתרון] כי אם בחפש סודי מעמקיו ומרחבי דקרוקו ועניני הקיו להעמיד למלים משקולת וקו, וכה ינון פתרון לאנשי שכל למצוא פשר לכל ענין ופתח לכל סתום [כ"ה הזתום] לישר כל עקוב להורות על האורניות למיני יסודותם ועניני מלאכותיהם, וללמד על הנותם ונענועם לשנוי מראיהם, ולהאליף על כפילותם לפלגותיהם לכונן מחלקות המלים ורמיוניהם בשום כמו לב לתור כמשפש או ישיגו מבקשם את חק גבולתו בעורת המלמד לאדם דעת.

ב"ת הוא ארת מאותיות המשרתים וכבר קדמו במחברת אל"ף מקצת מעלותיו ומיני מפעלותיו, אמנם הוא מחולק לשני פנים, ישנו משרת וישנו יסוד, אך המלים מחולקים לחמש מחלקות, לפי כח די [ג"ו נח אר] נענוע הלשון להטיב המלה למרבית פניה, יש מלה אשר יסודה חמש אותיות, ויש מלה אשר עקרה ארבע אותיות, ויש מלה אשר עקרה שלש אותיות, ויש אשר שרשו שתיים אותיות, ויש אחת, עד כה גבול המלים ותוכן הלשון, והנוסף על המדה הזאת שמות המה, והננוע ממנה סד) הם מלים אשר אין להם יסוד, אבל במיעוש אותיות המלה תקל מסכתה על הלשון וברבורת אותיותיה תכבד על הלשון, כי בהיות המלה קטנת יסוד ירביון משרתיה ובהיותה רבת שורשים ימעפון משרתיה

המבאר

במצאות כלל.
 סד) פי' ביור הפלגה אשר נשארה אצלנו בספרי הקדש לא נמצאו רק ששה עשר מלים חמשיים.

סד) פי' המלים אשר מספר אותיותיהם רב סמדת החמשה הם סמדת העצם פרטיים ואין שרש פחות מאות אחד, ועל האחרון היה אמר שהם מלים אשר אין להם יסוד ר"ל אינם

מלכי צבאות ירדון ירדון (תלים סח יג) ארדה כל שנותי (ישע' לח טו) נעונד (ברא' ד ב) וירד כחוינן לילה (איוב ד ח) דודי לי ואני לו (שיר ב טו) מה ירדות משכנותיך (תלים פד ב) ארדה עד בית אלהים (שם מב ח) נצבו כמו נד נוהלים (שמות טו ח) קמו נד אחד (יהושע ג טו) ויעמדו נד אחד (שם ג יג) ואעמידה שתי תודות גדולת (נחמיה יב לא) והתודה השנית ההולכת למואל (שם יב לח) לידות את קרנות הגוים (זכריה ב ד) וידו אבן בי (איכה ג נג) גמול ירו הדה (ישעיה יא ח) *

ה • ונחה נהי נהיה (מיכה ב ד) אל יודעי נהי (עמוס ה טו) ונשאון עלך בניהם קינה (יהוה קאל כו לב) הוי אשור שבט אפי (ישעיה י ח) ובכל חוצות יאמרו הו הו (עמוס ה טו) הו ליום (יהוה קאל ל ב) אהה ארני אלהים (יהושע ז ז) וינחו כל בית ישראל (ש"א ז ב) לא נה בהם (יהוה קאל ז יא) קינים והגה והי (שם ב י) *

ז • יהודה הכהן באצבעו (ויקרא יד כ) ומזה מי הכדה (במדבר יב כא) והוית על אהרן (שמות כט כא) כן גוים (ישעיה נב טו) ויו ממנו (ויקרא ח יא) *

ח • די הויה צבא הוה מחא (דניאל ה יט) ויחי עוד לנצח (תלים מפי י) *

ט • להפנות משפז גבר (איכה ג לה) נפיתו לבי לעשות חקיך (תלים קיש קיב) הש אוניך (שם יו י) לא תשה משפז (שמות כג ו) והמשים עקלקלותם (תלים קכה ה) כנחלים נפיו (במדבר כד ו) נשה את משך (שמות ח יב) נשה שמים לבדו (איוב פ ח) *

כ • הכיית בצור (שמות יו ז) והך את עפר הארץ (שם ח יב) ולהכות בחנית • • • ויך בהם מכה גדולה (ש"א יט ח) ולהכות באגרוף רשע (ישעיה נח ד) ויחבשנו (הושע ו א) *

ל • הילל ברוש (זכריה יא ב) קול יללת הרעים (שם יא ג) הרה ללת סט (ש"א ד יט) והילילו (ירמיה ד ח) *

מ • מי ומי ההלכים (שמות י ח) מי העיר

מכל קנין סו) , כי אם מלים במנין? אבל פני אלהינו לחלות להטות לבב המבקש לנחב ישר להשיג נכונה *

ואלה קצות המלים הרביעיים •

רמפש בשירי סנוער (איוב לג כה) זרויף ארץ (תלים עב ו) פתגם (קהלת ח יא) רססרות על ים יפו (דה"ב ב טו) שלהבת יה (שיר ח ו) שלאנן (איוב כא כג) פתאום (במדבר ו ט) פתגם (קהלת ח יא) זלעפה (תלים קיש נג) הפרתמים (אסתר א ג) חרצובות (תלים ענ ד) סמור (שיר ב יג) הלמיש (תלים קיד ח) כרכב (שמות כו ח) עשחרות צאנך (דברים כח ד) וכאלה יש בלשון עברית מעט מזער מלים רביעיים •

ואלה מקצת המלים השלישיים •

אזר , בחן , גרע , דרש , הרס , זרע , חפף , שרף • שלשתם עקר המזה •

ואלה מקצת המלים השניים •

אץ , בר , גש , דש , הס , זח , הל , טע , יף , כל , לא יסורו שניהם מהמלים כי יסוד המה •

ואלה מקצת המלים האחרונים •

ב • שמרני כאישון בת עין (תהלים יז ח) אל תדום בת עיניך (איכה ב יח) בעד ההלון נשקפה (תויבב טו) (שופ' ה כח) נוגע בגבת עינו (זכריה ב יב) •

ג • בתוליה נוגות סט (איכה א ד) • כי ה' הונה (שם א ה) עד אנה תוגיין נפשי (איוב יט ג) ונסו יגון ואנחה (ישעיה לה י) תוגת אמו (משלי י א) הגו סינים מכסף (שם כה ד) נוגי ממועד (צפני' ג יח) כאשר הגה מן המסלה (ש"ב כ יג) הגה ברוחו הקשה (ישעיה כו ח) וינה בני איש (איכה ג לב) •

ד • תודת שלמי (ויקרא ז יג) גם אני אודך (איוב מ יד) מודה ועונב ירחב (משלי כח יג) והתודו את עונם (ויקרא כו מ) כי חמת אדם הוודך (תלים עו יא) טוב להודות לה' (שם צב ב) הודו לה' כי טוב (דה"א מז לד) כל ראך יודו ממך (נחום ג ו) מתי אקום ומדד ערב (איוב ו ד)

המבאר

נתן ואן שרש בחיבה אלא הנימ' ל לבד ה ע"כ , ולא נזכר ממש . סט) רש"י : על כרחו ללרת פירשו ואין לו דמיון וממם חבבו בחלק יללה לפי שחבלי לידתה בוללה באו לה' יסוד יללה אן אות ביסודה אלא למ"ד לברה .

סו) פי אחרי לא נתר סכל קנין . סו) רש"י וחיוב לשון דבר כמו נב שפחים ורבונו פרשהו לשון נחמה כתרועה דמרתבמנין יבא . ואני אומר לשון ראה כמו בבת עני וכן חבבו ממש . עיין הלחן ערש בב . סח) רש"י : נונות לשון

[41]

לכ) לירות כמו אושל (תלים יא ב) כמתלהלה הירה זקים (משלי כו יח) הורני ואני אחריש (איוב ו כד) ולהורות נתן בלבו (שמות לה לד) ונביא מורה שקר (ישעיה ש יד) הורני ה' דרך (תהלים כו יא) לא יכנה עוד מורדך (ישעיה ל ד) יורה ומלקוש (דברים יא יד) את המורה לצדקה (יואל ב כג) עד יבא ויורה צדק (הושע ייב) כוסי רייה (תלים כג ה) *

ש * כי השא אלה חכמה (איוב לט ז) כי ישא לך אלה מעונך (שם יא ו) נשיתי טובה (איכה ג יו) ישראל לא תנשני (ישעיה מד כא) צור ילדך תשי (דברים לב יח) * לא ישיא אויב בו (תלים פט כג) כי תשה ברעך משאת מאומה (דברים כד י) לא נשיתי ולא נשו בו (ירמיה מו י) *

ת * תהוהוה על איש (תהלים סב ד) תהיו לאכלה (ירמיה יב ט) * לתת להם (שמות ו ד) תן להם (תלים כח ד) ויתן להם (בראשית מה כא) מתת אלהים היא (קהלת ג יג) *

ואלה המלים אשר יקומון בלי יסוד באסוף האותיו' לפי ניב המדבר והיו למבטא אשר בהתקנצ' נעשו מלה ובהתשורים * יצאו במלאכת מחשבת, כי המלה תקבצם והמלאכה תפורס * כי אמנם בעוד האותיות מלה יש למו מראה * ובעת הפך [נוו"ה צרפך] מעבריהם איש לעברו יפנו ולא נותר גם אות, ואלה הם; הם, המה, לי, לכם, לנו, למו, להם, גי, בהם, בכם, כמו, בהם, בהן. בהנה, בהמה, כהם, כהנה, כה תעשה להם לצרפם * באמך להם, לכם, נמצא משעל הלמד מוסב לדבר י, אך מחולק לענינים ומוכן [נ"ב ומוכן] לתרונות; המראה האחד כאלה. לצדיק ולרשע לשוב ולשהור ולסמא (קהל' ס ב) * המראה השני, האתם תריבון לבעל (שופטים ו לא) אם לאל תריבון (איוב ג ה) * המראה השלישי, וימת לבו בקברו והוא היה לאבן (ש"א כה לו) יחשב לחבן בחל (איוב מא יט) * ויש ללמ"ד פנים אחרים מלבד אלה * הן נמצא משעל הלמד הנכתב בלהם מוסב לרבו ושארית האותיות עשוין ללשון רבוי כיתר המלים * ע"כ נשבתו האותיות ונסתר בנין

ממורה (ישעיה מא ב) מים קרים (ירמיה יח יד) מימינו בכסף שתינו (איכה ה ד) מי הים (תלים לג ז) * וכמו השחר (בראשית יט טו) כמוני כמוך (מ"א כב ד) * כמוהם יהיו (תלים קטו ח) * מה נאמר לו (איוב לו יט) מה התן לי (ברא' לח טו) במה אדע (שם טו ח) למה תעשה כה לעבדך (שמות ה טו) למה הרעת (במדבר יא יא) כמה ימי עבדך (תהלים קיש פד) כמה ימי שני היך (בראשית מו ח) .

ג * ולא הונו איש את עמיתו (ויקרא כה יז) ואיש לא הונה (יחזקאל יח טו) להונתם (שם מו יח) ואחריתו יהיה מנון (משלי כט כא) * ס. מסה ומריבה (שמות ז ז) כיום מסה במדבר (תלים צה ח) המסת הגדולת (במדבר ז יט) והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב א) . ע * לעי השדה (מיכה א ו) מעי מפלה (ישע' י א) אך לא בעי ישלח יד (איוב ל כד) ויעה ברד (ישעיה כח יז) *

פ * שה אל פה (במדבר יב ח) כי פי המדבר אליכם (בראשית מה יב) ולה שני פיות (שופטי' ג טו) לפי הרב (בראשית לד כו) לפי רב השנים (ויקרא כה טו) כפי עברתם (במדבר ז ז) הן אני כפיך לאל (איוב לג ו) לפיהן ישיב גאלתי (ויקרא' כה נא) ולפי העלות הענן (במדבר ט ז) *

צ * אנשי מצותך (ישעיה מה יב) אוהב מצה (משלי ז יט) אשר הצו (במדבר כו ט) בהצתם על ה' (במדבר כו ט) עברים נצים (שמות ב יג) ויצץ ציץ (במד' יז כג) הנוצנים נראו בארץ (שיר ב יב) עלתה נצה (בראשית ט י) כציץ יצא וימל (איוב יד ב) תנו ציץ למואב (ירמיה מט ט) כי נצא תצא (שם) מראתו בנצתה (ויקרא א טו) מלא הנוצה (יחזקאל יז ג) כי נצו גם נעו (איכה ד טו) *

ק * שתו ושכרו וקוי (ירמיה כה כז) כאשר קאה (ויקרא יח כח) *

ר * הורני לחומר (איוב ל יט) או ירה יורה (שמות יט יג) ויורו המורים (ש"ב יא כד) צדה אורה (ש"א ד ד) ולא יורה שם חץ (מ"ב יט

המבאר

המחברת צד 7 במעלות המ"ד, ועוד ברשע אבל צד 13 * בכל חתיכות מלבד המבאר כתוב ובה בקר ס *

3) פ"ה הלמ"ד בא כחודי שאר אותיות השמש של בכל"ם לרורה על מצב הרבר, והוא על אופנים שונים, ע"ן בהקדמת

(מ"א ו' ו') • בסאסאה (ישעיה כו ה) כי כל סאון
 (שם ט ד) • שרע התערער (ירמיה נא נח) ערו
 ערו עד היסוד בה (תלים קלו ז) • לעפעפי חנומה
 (שם קלב ד) התעף עיניך בו ואיננו (משלי כג ה)
 צלצל כנפים (ישעיה יח א) הצלנה שתי אוניו
 (מ"ב כא יב) • ובכרכרות (ישעיה סו ד) שלחו
 כר מושל ארץ (שם טו א) •

וגם אלה המלים הנכפלים כמותם מבלעדי
 מראשוני המלים הנותרים על הדלקים אשר יחצו
 לשנים: והאספסוף (במדבר יא יד) • חברותיו
 (ירמיה יג כג) • שחרות (שיר א ו) • התמהמהו
 (ישע' כט ט) • בהקלקות (דני' יא כא) • בשפרפרא
 (שם ו ד) • הפנכך (משלי כא ה) • סחרחר
 (תלים לח יא) • אבעבעת (שמות ט ט) • ירקקת
 או אדמדמת (ויקרא יד לו) • להספרוה (ישעיה
 ב ד) • פתלתל (דברים לב ה) • עקלקורתם
 (תלים קכח ה) • שיעטנו (ויקרא יש יט) • ויתכן
 להיות מגורתם (שם) פקח קוח (ישעיה סא) נמצאת
 זאת המלה מחולקת לשני מלין, אבל לפי ענין קו
 הלשון ומראה הפתרון ופשר משפס ענינה נראה
 מלה אחת כיתר המלים החמישיים האלה: מדה
 אחת וקצב אחד להם •

ואלה המלי אשר יכפלו מראשוניהם לאותיותיה'
 כאשר יכפלו באחרית המלים, ואלה אינם נאחזים
 ביסודת המלים כי אם על ידי כפל כאלה; ולשפס
 (דברים ו ז) מן והטף אל דרום (יחזקאל כא ב) •
 פסיות (ישעיה מא טו) מגורת פה אל פה (במד'
 יב ה) • ושאשאתך (יחזק' למ ב) מגורת השיאני
 (בראשית ג יג) • קקילון (תבוק ב טו) מגורת
 קלון (שם) • יעערו (ישעיה טו ה) מגורת יערו
 (ירמיה נ מא) • ששיר (שם כב יד) מגורת והשירי
 (שם נו ט) לשון משיחה ומרקה • בבת (וכריה
 יב ב) מן בת עין (תלים ז ח) • ככה (שמות יב יא)
 מן כה אמר: וכה יקרה לרוב האלפין בתחלת המלים
 והנם כחוננים במחברת אל"ף •

וגם אלה מקצת המלים אשר יכפלו אחרוני
 אותיותיהם: סובב, חוגג, נודד, צרר, שרר,
 בוז, גזז, סורר: חוגג מן הג' גזז מן גז' שררך

המלה ולא יותר מהאותיות עד אחר • וכמקרה
 הזה יקרה ליתר המלים העליונים האלה • ונמצאו
 בלי יסוד ובלי עקר אחוזו אשר לא ימוש • עד הנה
 משפס יסודות המלים ומדת מחברתם וקצב
 אותיותם •

אלה המלים הנכפלים לששת מראוהם למיני
 מהלקותם אך המלים הנכפלים בר בנד אשר יחצו
 לשנים אלה הם: גלגלי כסופה (ישעיה ה נח) ויגל
 את האבן (בראשית כט י) • והרהרין על משכבי
 (דני' ד ב) הרו והגו מלב (ישע' נט יג) ותחלהלה
 המלכה (אסתר ד ד) מפניו יחילו עמים (ויאל ב
 ו) • הנה ה' מפלפוףך (ישע' כב כ) וזהלתי אותך
 (ירמיה כב כו) • וזחזחתי בדרך (קהלת יב ה)
 החחת כיום מדין (ישעיה ט ג) • בזוחר ובזרב
 (דברים כח כג) ויעצמי חרה (איוב ב ל) נלאתי
 כלכל (ירמיה ד ט) מבלתי יכלת (במדבר יד טו)
 ויתמרמר אליו (דניאל ח ז) שמי לך תמרורים
 (ירמיה לא כא) • כיום נשךך תשנשני (ישעיה יו
 יא) ישנה אחו בלי מים (איוב ח יא) • כבוצר על
 סלסלות (ירמיה ו ט) סל הסצות (ויקרא ח ב)
 סלי חרי (בראשית' מ טו) • סלסלה ותרוממך (משלי
 ד ח) סלו לרכב (תלים סח ה) • לא פנים קליל
 (קהלת י י) נחשת קלל (יחזקאל א ו) • וכחבת
 קעקע (ויקרא יט כח) והיקע אותם (במד' כה ד) •
 ישתקשקן ברחבות (נחום ב ה) בעיר ישקו (ויאל
 ב ט) • ואשתעשע במצותיך (תהלים קיש מז)
 ואשעה בחקך (שם קיש קט) • זבחי הבהבי (הושע
 ח יג) הברה לי בנים (בראשית ל א) • קוצותיו
 תלחלים (שיר ה יא) גבה ותלול (יחזקאל יו כב) •
 מעשה תתעמים (ירמיה ל טו) לדבר אל ה' תועה
 (ישעיה לב ו) • גרגרים בראש אמיר (שם יז ו)
 עשורים גרה (שמות ל י) • כמתלהלה הירה וקים
 (משלי יח יח) ותלה ארץ מצרים (בראש' מו יג) •
 שלו הייתי ויפטרני (איוב טו יב) אתה סוררת
 (תלים עד יג) • ואחו בערפי ויפצצני (איוב טו ב)
 ונשך את עולליך (תלים קלו ט) • והשביע בצחצחות
 (ישעיה נח יא) והמונו צחה צמא (שם ה יג) •
 מעשה צעצעים (דה"ב ג י) היציע החחחנה

המבאר

עשר יתכן כמו כן לכבת מלת מלת קוח שאיננה דרואית מענינם
 אצל המחבר ובני' נמצא בתוכם גם מלת חסר מ' ו' •

נא כלומר ממשקלם, ומכאן נראה כי מספר מלים החמישיים
 אשר הוזכרו המחבר לעיל צד 59 הוא ששה עשר, ונ"ה המשנה

[43]

ופתרון ואנכי תרגלתי לאפרי' קחם על זרועותיו (הוש' יג.) כה הוא, אמר אלהים מרוב יידיחו לישראל שפחתי ורביתי אותם כאשר יגדל האומן את היונק בהשתעשעו עמו בלמדו אותו לפסוע מציצו בקחתו אותו על זרועותיו משתעשעו ומיישבו עד אשר תחוקנה רגליו, והם לא השכילו ולא ידעו כי רפאתים:

בא . מתחלק ל' ענינים: האחד בא גר (בראשית ל יא) וגדעון בא (שופטים ו יט) לא בא בן ישי (ש"א ד כו) *על כן לא בא (שם ד כט): השני, והבאתי השמש בצהרים (עמוס ה ט) ארץ מבוא השמש (דברים יא ל) בא שמשדה (ירמי' לו ט) ולא אץ לבוא (יהושע י ג) * השלישי והבאת את הדבים (שמות כה יד) הבא נא ירך בהיקך (שם ד ו) והובא את בדיו (שם כו ז) כי הובאו בית יוסף (בראשית מג יח) * הרביעי בא אל אשה אחיך ויבם אותה (שם לח ח) בוא אל מלגשי אביך (ש"ב מז כא) ויבא אליה ותהר לו (בראשית לח יח) בא נא אל שפחתי (שם מז ב) יסוד אחר לכולם *

באר . מתחלק ל' מחלקות: האחד, עלי באר ענו לה (במדבר כא יז) באר הפרודה שרים (שם כא יח) באר מים חיים (בראשית כו יב) כמשמעו: השני הואיל משה באר (דברים א ה) באר הישב (שם כו ח) ענין פירוש הם *

באש . מתחלק ל' מחלקות: האחד באש מתניכם (עמוס ד י) זבובי מות יבאיש יביע (קהלת י א) הבאישו נמקו (תלים לח ו) אשר הנאשחם את ריהנו (שמות ה כא) ותבאש הארץ (שמות ה י) * השני תחת שערה באשה (איוב לא ט) ויעש באשים (ישעיה ה ב) ענין קוצים הם *

בב . שמרני באישון בת עין (תהלים ז ח) אל תדם בת עיך (איכה ב יח) בבת מינו (זכריה ב יב) נשקפה והיבב (שופטים ה כז) * נראים שלשחם ענין אחד * ויהתן לחיות והיבב מגורת ניב שפתים (ישע' יז יט) ויכל מההנבות (ש"א י יג) והתנבית (שם שם ו) * פתרון והיבב נוטה הגה והנה *

בבת * נוגע בבבת עינו (זכריה ב יב) כאישון

מן כרת שרך (יחזקאל מז ד), הררי עד (חבקוק ג ו) מן הרי בגלבע (ש"א א כא), עממך (שופ' ה יד) מן עמך * לבב מן חכם לב * וכהנה רבות ומעושים יורה על רובם * וכה מקרה קשני המלים גם המה יכפלו על [נו"ל לפי] מיעוץ אותיותיהם * כאלה: ציץ מנצנים וציץ מנצה * הה מנהי * תת ממתן * והמלים אשר הם עדופי אורת משתי קצותיהם יש מלה מרוחת אורת בתחלתה ויש באחריתה * ואלה מקצת המלים הזנחתים (ב) בעודן: גם משלשם (בראשית לא ה) על ששם יעשה (ויקרא יג מה), ריקם שלחתי (בראש' לא מב), רוח עועים (ישעיה יט יד), דק מחספס (שמות מז יד), ושתי שרשרת (שם כח יד): שְׁלֶשֶׁם משלש * שפם משפה * ריקם מִרְקָ * עועים מערה * מחספס מהשף * שרשרת משרש * וכמקרה הזה יקרה לנו"ן, ישנו [נו"ל יש נו"ן] משרת המלים בתחלתה וישנו [נו"ל ויש נו"ן] סרוח באחריתה ולא יקרה כן יותר האותיות * ואלה מקצתם: כי כל סאון סאן ברעש (ישעיה ט ד) נודע כי סאון מגורת סאן הוא ויסודת שניהם מגורת סאה, סאתים, סאים, אך יתכן להיות שקלת סאון, כסאון משאה * כסאון מגאה וכעשרון ממעשר, וכעצבון מעצב, וזכרון מוכר, ושברון משבר, וחשבון מחשב, והגיוון מהגה, וחביון מחבוי * ופריון מפרות, וחיוון ממחזה, וכהנה רבות בתורה, הנה כן תוכן סאון וכה משפטו, אבל סאן נראה הנון אחוה במלה כתר האותיות הנכתבים בה * וכמהו אהל בל יצין (ישע' לג ד) אין לנון מפעל כל דבר הלא הוא מגורת צועה מהר צעה להפתח (שם נא יד), ושלחתי לו ציצים ויצעו (ירמיה מח יב) * וכמהו ישורן (דברים לג ח), מעוניה (ישעיה כג יא) * ונצנים (שיר ב יב) וכנעניה (ישעיה כג ח) * וצקון לחש (שם כו מז) וכאלה הרבה *

ואלה מקצת המלים עדופי אורת למבראשונה, את אוכרתה (ויקרא ב ב) כוכר, שלחבת (יחזק' כא ג) מלהבה, ואנכי תרגלתי (הושע יא ג) כרגל, ואפרחיו יעלעו דם (איוב לב ל) מילע קרש (משלי ד כה) * הדנה לקחתי (ישעיה נא כב) מומקה *

המבאר

(כ) נ"ה הנחת פ"ב, יתכן לקיים בכ נרמא היאה. * כי כיר אחרי זה יאמר החכבר וכמקרה היה יקרה לכן *

בת עין (תהלים יז ח) יתכן להיות מגורת מבית ומחוץ (ברא' ו יד) • הוא האישון שבתוך העין • ויתכן להיות אישון שחרות עין התיכונה ויהיה מגורת באישון חשך (משלי ד ט).

בג • מסת בג המיך (דניאל א ה) ואכלו פת בגו (שם יא כו) •

בגד • מתחלק לב' מחלקות: האחד, ובגד בוגרים בגדו (ישעיה כד טו) לא ימשל למכרה בבגדו ברה (שמורת כא ח) וסלף בוגרים ישרם (משלי יא ג) ויאמר בגדתם (ש"א יד לג) כן בגרתם בי (ירמ' ג ט) ידעתי בגוד תבגוד (ישעי' מח ח) : השני, בגד צמר או בגד פשתים (ויק' יג מו) קציעות כל בגדותך (תלים מה ט) בגרים כמשמעו •

בד • מתחלק לשש ענינים: האחד, בר בברי יהיה (שמו' ל לד) ענינו מרה במדה, בשוה: השני, בוד ינהנו (דברי' לב יב) בוד ישב (ויקרא יג מו) יחידי יושבה בוד (איכה א א) : השלישי, פרא בודד לו (הושע ה ט) כצפור בודד על גג (תלים קב ה) ואין בודד במועדיו (ישעיה יד לא) ענין יין וגם: הרביעי, ועשיית בדים למונח (שמו' כו ו) ועשיית בדי עצי שטים (שם כה יג) והובא את בדיו (שם כז ז) ותעש בדים ותשלח פארות (יהווקאל יז ו) : החמישי, בודך מתים יחרישו (איוב יא ג) לא אדוריש בדיו (שם מד ד) אשר ברא מלבו (מ"א יב לג) כי מלבן אתה בודאם (נחמיה ו ח) מטר אחות בדים (ישעיה מו כה) חרב אל הבדים (ירמיה נ לו) : הששי, כתנת בד קדש ילבש ומנכסי בד (ויקרא טו ד) מדו בד (שם ו ג) בגדי פשתים המה •

בדל • מתחלק לב' מחלקות: האחד, או בדל און (עמוס ג יב) להבדיל בין הקדש (יהוק' מב ט) הברל יבדילני ה' מעל עמו (ישעי' נו ג) : השני האבן הבריל (זכריה ד י) ארת הבריל ואת העפרת (במדבר לא כב) ואסירה כל ברילך (ישעי' א כה) וברול ועפרת ובריל (יהווקאל כב ט).

בדולח • ועינו כעין הברלה (במדבר יא ז) פתורנו כפי ענינו מאבני השהם :

בדק • לחוק את בוק הבית (מ"ב כב ה) • פתורנו לפי ענינו, תיקון צרכי הבית •

בדר • אתרו עפיה ובררו אנבה (דניאל ד יא)

ענין נשף הוא •

בהמ • בהם ושש (אסתר א ו) מרצפת

אבני יקרה היא •

בהל • נבהלה מאד (תהלים ו ד) וידי עם הארץ תבהלנה (יהווקאל ז כ) כי כלה אך נבהלה (צפניה א יח) •

בהן • על בהן ירו הימנית (ויקרא ח כג) , בהנות יריהם ורגליהם (שופטים א ז) ויקצצו את בהנות (שם א י) אצבעות היד והרגל הם •

בהק • בהק הוא פורח בעור (ויקרא יג לש) כמשמעו •

בהר • בהרת בהרת לבנת (ויקרא יג לח) • בהיר הוא בשחקים (איוב לו כא) •

בז • מתחלק לב' מחלקות: האחד, בז לדבר יחבל לו (משלי יג ג) כי דבר ה' בזה (במ' פו לא) בזה לך לענה לך (מ"ב יב כא) נבזה בעיניו (תה' פו ד) ובוי יקלו (ש"א ב ל) • השני, בזו איש לו (במדבר לא כג) בזו בו (ישעיה לג כג) חש בז (שם ח א) ובבוה לא שלחו את ידם (אסתר ט י) ענין שלל המה •

בזר • בזר עמים קרבות יחפצו (תה' סח לא) ורכוש לכם יבוור (דניאל יא כד) כמו יסור •

בחל • וגם נפשי בחלה בי (זכרי' יא ח) • פתורנו כפי ענינו כמו חללה בי •

בחן • מתחלק לב' מחלקות: האחד, בחון נתתך בעמי (ירמיה ו כז) בחנני ה' ונסני (תהלים כו ב) ה' צריך יבחן (שם יא ח) ובחנתך כבחן את הוזהב (זכריה יג ט) • השני, עפל ובחן (ישעי' לב ד) הקיטו בחונו עוררו ארמנותיה (שם כג יג) •

בחר • מתחלק לב' ענינים: האחד, בחירי רצתה נפשי (ישעיה מב א) בנבערת שאול בחיר ה' (ש"ב כא ו) כי יעקב בחר לו יה (תהלים קלה ד) • השני, בחוריו אכלה אש (תהלים עח סג) בחורים פתוח נשאו (איכה ה יג) זקן בחור ובתולה (יהווקאל ט ו) •

בט • מתחלק לב' מחלקות: האחד, לא הניש און (במדב' כג כא) הנה כה מבטנו (ישעי' ד ו) מנוש מבטם (שם ד ה) ונבש לארץ (שם ה ל) ענין ראייה המה: השני, יש בוטה כמדקרות חרב (משלי יב יח) לבטא בשפתים (ויקרא ה ד) מבטא שפתים (במדבר לו ז) ענין מלל המה •

הם : הרביעי, בלולה בשמן (ויקרא ג ה) בלול בשמן (שמות כט ט) בלתי בשמן רענן (תל' צב יא) ענין רשיבה הוא, ויתכן להיות מגורחם תבלל בעינו (ויקרא כא ד) הוא רשיבת הראש היוורת לעינים : החמישי, כי בול הרים ישאו לו (איוב מ ד) וארצנו תחן יבולה (תהלים פה יג) לבול עץ אסגוד (ישעיה מד יט) בירח בול (מ'א ו לח) * ויתכן להיות מגורת בלולה בשמן (ויקרא ז י) הששי, תבל עשו (שם כ יג) ואפי על תבליהם (ישעיה י כה) ואמר לבלה נאפים (יחזקאל כג מג) אפרים בעמים הוא יתבולל (ישעיה ז ח) ענין קרש הם * וענין לבלה נאפים לקדש נאופים * וענין אפרים בעמ' הוא יתבולל, יתערב בגוים ויתקדש בשוממתם וישמא בערות נאופים : השביעי, ויבל לחמורים (שופ' יט כא) יגעה שור על בלילו (איוב ו ז) בשרה בלילו יקצרו (שם כד ו) בליל חמיץ יאכלו (ישעיה ל כד) ענין מספוא הם * השמיני, אחרי בלתי (ברא' יח יב) וצורם לבלות שאול (תהלים מט טו) כנגד תבלה (ישעיה נא ו) ומעשה ידיהם יבלו בחזירי (שם סה כב) ועלהו לא יבול (תהלים א ד) נבל חבל (שמות יח יח) בלוי הסבורת (ירמיה לח יא) * התשיעי, ונבלה שם שפתם (בראש' יא ז) בלל ה' שפרת כל הארץ (שם יא ט) * העשירי, יובל שי (ישעיה יח ז) יובלני מנחת (צפניה ג י) תובלנה בשמחות וגיל (תה' מה טו) והוא לקברות יובל (איוב כא לב) מי יובילני עיר מצור (תלים ס יא) * העשתי עשרה, מנדה בלו והלך (עזרא ד יג) ענין עונש ומם הם *

בלג * מבליגימי עלי יגון (ירמ' ח יח) המבליג שר על עו (עמוס ה ט) השע ממני ואבליגה (תה' לט יד) * ענין מאמץ [נו"ל חוקף] המה כמשמעו * **בלם** * במתג ורסן עדיז לבלום (יד) (תהלים לב ט) תלה ארץ על בלימה (איוב כו ז), ענין חוכן הם *

בלס * כי בוקר אנכי ובוולם שקמים (עמוס ז יד) * סתורני כפי ענינו, נוער עצי יער ועלי שיהים *

בלע * מתחלק לג' ענינים : האחד, ויבלע

בטח * מבטח כל קצוי ארץ (תהלים סה ו) בשחו בר' עדי עד (ישע' כו ד) יבטח כי יגיה יודן (איוב מ כג) *

בטל * ובטלו חסדנות (קהלת יב ג) ובטלו המו בארצה וחיל (עזרא ד כג) והות בטלא (שם ד כד) *

בטן * מתחלק לב' מחלקות : האחד, מבטן מי יצא הקרח (איוב לח כט) מלעמת הבטן (מ"א ז כ) בבטן המלאה (קהלת יא ה) בטן ערמת חטים (שיר ז ג) * השני, בטנים ושקרים (ברא' מג יא) *

בין * ביני ובין בני ישראל (שמות לא יז) בין בית אל ובין העי (בראש' יג ג) איש הבנים (ש"א יז כג) * בין שתי המערכות היה עומד *

בד * מתחלק לב' מחלקות : האחד, מבני נהרות (איוב כה יא) עד נככי ים (שם לח טו) בעמק הבנא (תהלים פו ד) נכבי עורי בקר (ויאל א יח) עתה תהיה מבוכתם (מיכה ז ד) והעיר שושן נבוכה (אסתר ג טו) ויתאבכו גאות עשן (ישעיה ט ז) * ענין הנעה המה * השני, בני תמורים (ירמיה לא טו) בכה רבכה בלילה (איכה א ב) ויבך אמו אביו (בראשית לו לה) בכה לא תבכה חנון יחנך (ישעיה ל יט) כמשמעם *

בכר * מתחלק לב' מחלקות : האחד, בכרה קלה משרכת דרכה (ירמיה כג) בכרי מדין ועיפה (ישע' ס ז) : השני, בכור שורו (דברי' לג ז) לא יוכל לבכר (שם כא טו) צרה כמבכירה (ירמיה ד לא) לחדשיו יבכר (יחזקאל מז יב) יאכל בדיו בכור מות (איוב יח יג) מנחת בכורים לי"י (ויק' ב ד) * **בל** * מתחלק לי"א מחלקות : האחד, ובל יאמר שכן חלייתי (ישעיה לג כד) בל תלך בו אני שיש (שם לג כא) טובתי בל עילך (תהלים טו ב) בל יחוקו כן תרנם (ישעיה לג כג) ואתה חשקת נפשי משחרת בלי (שם לח יז) בלי משיח בשמן (ש"ב א כא) לשון לא המה : השני, ועל דניאל שם בל לשיובוה (רני' ו טו) נראית תיבה הפוכה נתן לב לחצילו (ט) * השלישי, כרע בל (ישע' מו א) ופקרתי על בל בבבל (ירמיה נא מד) שם סמל

המבאר

פחתך תולה ארץ על בלימה תולה ארץ על משור ונגוד לדעתו מן בפתג ורסן עדיז לבלום. כי המבאר והרסן והחזק ישיירו הפרד והסום כמלמד הבקר הרבן לצמרים

(ג) המירוש הזה לא נמצא בו אם בחקיקת לונדון. (ד) רש"י : ומנחה חבר לבלום וכן על בלימה לשון חוקן ע"כ. אכנס מנחה עצמו לעל בליפירוש אראל אמר כי

יהיה נצה (ישעיה יח ה) יחמס נגפן בסרו (איוב טו לג) האהל הבסר תקהינה שניו (ירמיה לא ל) • ענין הוּמָץ המה •

בע • מתחלק לג' מחלקות: האחד, יביע אמר (תלים יג ג) תבענה שפתי (שם קוש קשא) זכר רב שובך יביעו (שם קמז ו) הנה יביעון בפיהם (שם נח ח) ותשבר כר על המבוע (קהלה יב ו) מעין נבעיט: השני, אם תבעיון בעיו (ישע' כא יב) הוּו בעין עלה (דניאל ו ה) ויציא אבעה מנה (שם ו טז) נבעו מצפניו (עזריה א ו) ענין בקשה הם: השלישי, נבעה בחומה נשגבה (ישע' ל יג) מים תבעה אש (שם סד א) יבאיש יביע שמן רוקח (קהלת י א) • ענין יבאיש ויהים ויפסיד •

בעד • וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז ו) ויסגר יי' בעדו (בראש' ו טז) ואחה יי' סגן בעדי (תלים ג ד) •

בעמי • וישמן ישן ויבעש (דברים לב טז) למה תבעטו בובחי (ש"א ב כש) •

בעל • מתחלק לענינים, בעל בעל (ברא' ד ג) כי יבעל בחור (ישעיה סב ה) כי יקח איש אשה ובעלה (דברים כד א) ומגורתם בעלונו אדנים זולתך (ישעיה כו יג) לא ישמא בעל בעצמיו (ויקר' כא ד) בעל הגור (שמות כא לד) בעליו אין עמו (שם כב יג) והם בעלי ברית אברם (בראש' יד יג) ומגורת הבעל ענין אחרי בעל פעור (דברים ד ג) לבעלים יזבחו (הושע יא ב) זאת הבעלים ואת העשתרת (ש"א ז ד) •

בער • מתחלק לד' מחלקות: האחד, ובערת הרע מקרבך (דבר' יז ו) ואתה תבער (שם כא ט) ובערתי אחרי בית ירבעם כאשר יבער הגלל (מ"א יד י) בערתי הקרש (דבר' כו יג) ושבה והיתה לבער (ישעיה ו יג): השני • כי יבער איש ושלח את בעירו ובער (שמות כב ד) המנער את הבערה (שם כב ה) ויבער מגדיש ועד קמה (שופטים טו ה) לא תבערו אש (שמות לה ג): ענין דליקה המה • השלישי, טענו את בעירכם (ברא' מה יז) ותשת היגדה ובערם (במד' ד יא) • הרביעי • בינו בערים בעם (תלים צד ח) נבער כל אדם

מטה אהרן (שמות ז יב) בלעני כתנני (ירמיה נא לר) בערעה בכפו יבלענה (ישעיה כד ח) לבלע את יונה (יונה ב א) • בליעה כמשמעה: השני, לא השיב ירו מבלע (איכה ב ח) בלע ארני ולא המל (שם ב ג) ואם יבלענו ממקומו (איוב ח יח) למדה תבלע נחלת יי' (ש"ב ד ש) בלע ד' פלג לשונם (תה' נה י): השלישי, פן יבלע למלך (ש"ב יז טז) אם אמר איש כי יבלע (איוב לו ד) כבלע את הקדש (במדבר ד ד) • ענין כסות [נו"ל כחד וכסות] המה •

בלק • הנה יי' בוקק הארץ ובולקה (ישעיה כד א) בוקה ומבוקה ומבִּלְקָה (נחום ב יא) • **בם** • אעלה על במתי עב (ישעיה יד יד) על במותימו תדרוך (דב' לג כט) רק הבמות לא סרו (מ"ב יב ד) • ענין גב וגובה הם •

בן • מתחלק להמש מחלקות: האחד, בן או בת (שופטים יא לד) בגים ובנות (בר' ה ד) לבני לאשה (מ"ב יד ט) אשר בנינו כנשיעים (תה' קמד יב) • השני, בן בליעל (ש"א כה יז) כי בן מות הוא (שם כ לא) היה לי לבן חיל (שם יח יז) והיה אם בן הכות הרשע (דבר' כה ב) • השלישי מדשתי ובן גרני (ישע' כא י) לא יבריתנו בן קשת (איוב מא ד) בני אשפתו (איכה ג יג) • הרביעי, עת לבנות (קה' ג ג) הבונה בשמים מעלותו (עמו' טו ו) הוא יבננו וימללנו (בחמ' ג טו) אבן מאסר הבונים (תל' קית כב) החמישי, רוח חכמה ובינה (ישע' יא ב) וירא און ולא יתבונן (איוב יא יא) בינה הניגי (תלים ה ב) להבין אמרי בינה (משלי א ב) •

בנס • מלכא בנס וקצף (דניאל ב יב) • פתרונו לפי ענינו עצב וקצף •

בס • בוסכו מקדשך (ישעיה סג יח) בוסים נפיש חוצות במלחמה (זכ' י ה) מתבוססת ברמץ (יחזקאל טז ו) נפגד מובס (ישעיה יד יט) על הרי אבוסנו (שם יד כה) נבוס קמינו (תה' מד ו) והוא יגוס צרינו (שם ס יד) כי יום מהומה ומבוסרה ומבוכה (ישעיה כב ה) נפש שבעה תבוס נפרת (משלי כו ז) •

בסר • אכלו בסר (ירמיה לא כט) ובסר גמל

המבאר

(ז) בבל'א אין לרשע בעד מחלקה רביעית ונכללה במחלקה השלישית, וגם בראש הסימן לא נזכרו כי אם שלשה מחלקות,

(ח) רש"י: בל ע כמו השיב ירו מבלע כן פתר בנסם. (ט) רש"י: ומנסה פתח יביע לשון טען טבע.

[47]

עפר בצר (איוב כב כד) הנבמזונים אם במבצרים (במד' יג יט) השלישי והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע (ויקרא כו ה) כבוצר על סלסלות (ירמיה ו ט) אם בצרים באו נך (שם מט ט) ענני נויך לא תבצר (ויקרא כה ה)

בק • הבוק תבוק (ישעי' כג ג) בוקה ומבוקה ומבלקה (נחום ב א) ונבקה רוח מצרים (ישעי' יג ג) גפן בוקק ישראל (הושעי' א) ויבקקו את ארצה (ירמ' נא ב) ובקתי את עצת יהודה וירושלם (שם יש ז) ענין ריק המה •

בקע • בקע לגלגלה (שמות לח כו) ויבקע עצי עולה (בראשית כב ג) ולא נבקע ענן תחתם (איוב כו ה) ביצי צפעוני בקעו (ישעי' נט ה) ונבקיענה אלינו (שם וו) או יבקע כשחר אורך (שם נח ח) ויבקעו שלשת הגבורים (ש"ב כג טז) וימצאו בקעה בארץ שניר (בראש' יא א) בבקעה ובהר (דברים ח ז) כבהמה בבקעה חרד (ישעי' סג יד)

בקר • מתחלק לג' מחלקות: האחד דרשים לבקרים (איכה ג כג) לבקרים אצמית כל רשעי ארץ (תלים כא ח) וירדו גם ישרים לבקר (שם מט טו): השני, בקר ובאן (ויקרא כו לג) גם בקרכם קחו (שמות יב לב) בקר; נזח דרשלים (במד' ז פח) כי בוקר אנכי ובלום שקמים (עמוס ז יד) אם יחרוש בבקרים (שם וי ב): השלישי כבקרת רעה עדרו (יהו' לד יב) לא יבקר בין טוב לרע (ויק' כו לג) ולבקר סב) בהילכו (תל' כו ד) די יבקר בספר דכרניא (עורא ד טו) בקרת תהיה (ויקרא יט ד)

בקש • בקשו את ה' (עצפניה ב ג) בקשו פניו (תה' קה ד) את פניך ה' אבקש (שם כו ח) • **בר** • מתחלק לשמנה מחלקות: האחד, בר ולחם ומזון (בראש' מה כג) לשבר בר (שם מב ג) מנע בר (משלי יא כו) ונפתחה בר (עמוס ח ה) • השני, מה ברי ומה בר בטני (משלי א ב) אנת ברה בלשאצר (דניאל ח כב) • השלישי, בר לבב (תה' כד ד) ברה כחמה (שיר ו י) ואצורף

(ירמיה י יד) ובאחת יצירו ויכסלו (שם יוד ח) כי בער אנכי מאיש (משלי ל ב) כי נבערו הרעים (ירמיה י נא) •

בעת • בעותי אלה יערכוני (איוב ו ד) והמן נבעת (אסתר ו ו) לעת מרפא והנה בעתה (ירמ' ח טו) פלצות בעתתי (ישעי' כא ד) נחלי בלילע יבעתני (ש"א כב ה) •

בץ • מתחלק לג' מחלקות: האחד (מי) בוץ וארגמן (אסתר א ו) ותכריך בוץ וארגמן (שם ח טו): השני, בצאתיו וגבאיו (יהו' כו יא) בלא בצה (איוב ח יא) הדשבעו בבץ (ירמיה לח כב) השלישי, ביצי צפעוני (ישעי' נט ה) אפרחים או ביצים (דב' כב ו) כמשמעו •

בצל • יאת הבצלים ואת השומים (במדבר יא ה) כמשמעו •

בצע • מתחלק לג' מחלקות: האחד, בצע אמרתו (איכה ב יז) ויריו תבצענה (זכריה ד ט) והה כי יבצע אדני (שם) (ישעי' יב) בא קצץ אמרת בצעך (ירמיה נא יג) תקות הנף כי יבצע (איוב כו ח) מדלה יבצעני (ישעי' לח יב) יחר ידו ויבצעני (איוב ו ט) ובצעם בראש כלם (עמוס ט א) ובער השלח יפלו לא יבצעו (יואל ב ח) השני בצע כסף לא לקחו (שופטים ה ט) ומה בצע כי שמרנו משמרתו (מלאכי ג יז) מה בצע ברמי (תהלים ל י) בעון בצעו (ישעי' נו יז) ובצע בוך נאץ י"י (תהלים י ג) •

בצק • בצקת עפר למוצק (איוב לח לה) ויאפו את הבצק (שמות יב לפ) וישאו העם את בצקו (שם יב לד) ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה (דברי' ח ז) ובצוק העתים (דניאל ט כה) • **בצר** • מתחלק לשלש (א) מחלקות: האחד ולא יבצר ממך מומדה (איוב מב ג) יבצר רוח נגידים (תה' עו יג) ועתה לא יבצר מהם (ברא' יא ו) השני ותחצו הבתים לבצר החומה (ישעי' כב י) ומבצר משגב המתק (שם כה יב) על דברי הבער' (ירמיה יד א) ובשנת בצרת (שם יז ח) ושיית על

המבאר

כי ב"ח של רבצוק היא משריית, ומה ענין בצק אל העתים • (א) בכל ההתעקקות אין כאן רק שתי מחלקות • א' יב' אך אחד הם, ותחת השלישי כתוב גם השני, רק ב"ח לברה נמצאו שלש מחלקות ובראים נכונים • (ב) רש"י: פתחם חבדו עם לא יבקר אבל הונח פתרו לשק בוקר •

(ח) בנז"ל בא המחלקה הראשונה בסוף והיא בהם המחלקה השלישית • (ט) בכל חטפאות נמצא י"י האולי כן השתמשו הסופרים העתיקים לכתיב י"י תחת אדני • (ס) הפסוק האחרון הזה נמצא בכל ההתעקקות אשר לפני מלבי העתקת המבואר • ובצוק חמה על זה ר' ישעב בהעתיקו

מברך (שם נב ו) • ודבריה חוררה בלשון כבוד •
 ברך אלהים ומת (איוב ב ט) ברך ננות אלהים
 ומלך (מ"א כא יג) והקרוב אליהם קח נא את
 ברכתי (בראשית לג יא) קח נא ברכה (מ"ב ה טו)
 הנה סי' לי ברכה (שופט' א טו) • השלישי ברכות
 מים (קהלת ב ו) תעלת הברכה; העליונה (ישעיה
 ז ג) •

ברם • ברם איתי אלה בשמיא (דניאל ב כח
 ברם עיקר שרשוהי (שם ד יב) • וכל אך שבתורה
 כה־הוא ברם בלשון ארמיטי •

ברק • מתחלק לב' מחלקות : האחד • ברק
 ברק והפזיצים (תלים קמד ו) ברק חניתך (הבקוק
 ג יא) האירו בקיפו תבל (תל' צד ד) השני, את
 קוצי המדבר ואת הברקנים (שופטים ח ז) •

ברש • ברוש תדהר (ישעיה מא ט) ברושים
 משניר (יחזקאל כו ז) מיני ארזים הם •

ברת • רהיטנו ברותים (שיר ז א) זמיני
 ברושים הוא לפי ענינו סי' •

בש • מתחלק לג' מחלקות • האחד, ובשו
 החזים (מיכה ג ז) ולא יתבששו (ברא' ב כה)
 והבשת אכלה את יגיע אבותינו (ירמ' ג כד) בשנה
 אפרים יקח סי' • ויבוש ישראל מעצתו (הושע
 י ו) והחיוקה במבשיו (דברים כה יא), השני,
 כי בשש משהו (שמות לב א) ויחילו עד נוש
 (שופטים ג כה) מדוע בשש רכבו (שם ה כה)
 ענין איחור [נ"ה כמו אחר] • השלישי יבשו אפיקי
 מים (יואל א כ) הובשתי עץ לח (יהו' יז כד) ואת
 היבשה (יונה א ט) עד יבשת המים (בראשית ח
 ז) ענין חורב הם •

בשל • מתחלק לג' ענינים • האחד, ובשל
 מבשל במים (שמו' יב ט) אשר תבשלו בשלו (שם
 טו כג) ובשלו בהם (נזריה די כא) • השני ויבשלו
 הפסח באש (דה"ב לה יג) ובשלת ואכלת (דבר'
 טו ז) בשלם הבשר (מ"א יט כא) בשלו את הבשר
 הם צלי על גבי נחלים: השלישי, הבשילו אשכלתיה

כבר סגך (ישע' א כה) וכברית מכבסים (מלא' ג
 ב) ודעת שפתי ברור מללו (אי' לג ג) אף ברי ישריה
 עב (שם לו יא) הברי שמים סי' (ישעיה מז יג)
 הברו החצים (ירמיה נא יא) לחץ ברור (ישעיה
 מט ב) הרביעי, ועם זאת ברא מורך (דניאל
 ד כט) יחלמו בנהם ירבו בבר (איוב לט ד) •
 ענין חוץ הם • החמישי, כהקיר בור מימיה (ירמ'
 ז ו) שתה מים מבורך (משלי ה טו), כמשמעו:
 הששי, ויתנו בברותי ראש (תה' סב כב) ואברה
 מידה (ש"ב יג ו) להברות את דוד (שם ג לה) ולא
 ברה אתם להם (שם יב יז) ענין שעם ומאכל הם •
 והקורבים אליהם, צאן שש ברורות (נחמיה ה
 יח) בין שה בריה ובין שה רזה (יהונ' לד ד) איש
 בריא מאד (שופטים ג ז) ובריא אולם (תהל' עג
 ד) ענין שומן הם • השביעי, ברו לכם איש (ש"א יז
 ח) ובראת לך שם (יהושע יז טו) ויד ברא בראש
 רך עיר ברא סי' (יחזקאל כא כד) כלם הברורים
 (דה"א ט כב) וברוחי מכם (יחזקאל כ לה) ויתכן
 להיות מגורתם כי לא ארם הבירה (דה"א כש א)
 השמיני, בירניות (דה"ב יז יב) שר הבירה (נחמ'
 ז ב) ענין מגדלות המה •

ברא • ברא אלהים את השמים (בראשית א
 א) ואם בריאה יבא ה' (במדבר טו ז) •

ברד • בתוך הדגד (שמות ט כד) באבני
 הברד (יהושע יא) נפץ וורם ואבן ברד (ישעיה ל
 ל) ברד כבד מאד (שמות ט יח) כמשמעו •

ברח • ברח דורי (שיר ה יד) ויברח יעקב
 (הושע יב יג) ואת כל מברחיו סי' (יחזק' יז כא),
 ויברח הוא הכל אשר לו (בראשית לא כא) •

ברך • מתחלק לג' מחלקות • האחד, נברכה
 לפני ה' עושנו (תהלים צה ו) כי לי תכרע כל בוך
 (ישעיה מה כג) ויבך הזמלים (בראשית כד יא)
 מרצע על ברכיו (מ"א ח כד) ברכי נשלו מצום
 (תלים קט כד) : השני, אברכה את ה' (שם לר
 ב) הנה בוך לקחתי (במד' כג ד) את אשר תבך

המבאר

סו) נפלא מאד כי בכל ההעתיקות כתוב תנה תחת המב. סו) מלות לפי ענינו לא נמצאו בידר ההעתיקות העיוניות על זה כי המסר בשמיא המחבר לפי ענינו כוננו על מלה בודדת אשר לא תחפרש כי אם לפי הענין ואף לא דמיון בתורה. עין בהקשרנו מלת ענין. סו) הפסוק הזה לא נמצא כי אם בל"ה ואיפשר שאכן מקומה. כי הלזן בשרש ב שן אמר המחבר על מלה בש נה כי יתכן להזיחה נ"ץ תוספת ע"ש.

סו) ה"ל רש"י: ויתכן תרכם כמו צופי שמיא דמיהו לברח בחמה ולברור כללו, וכן חברו ממהם עממם מבררי הליכות המולות וכה פתרוני: וכן אשר לא יזלזל הקוסמים לעמוד על דעת רבני היפה וליליה עדי ברור להם השמים לאמור. וגם מיכה אמר בנבואת השפה לרם מקומם, לומר כי ביום מחדש יתחבו הנובטים ולא יוכלו לקסום עין לעיל בשרש אבחת צד 13. סו) רש"י: וממהם חברים כלם ליתן ביריה רטמו ברור לכם איש. סו) רש"י: וממהם חברו עם ברך דרתי ובה פתרוני ואת כל הברורים •

תצפנו (שמות כה יא) והנה השק על בשרו מנית (מ"ב ו ל) וכל אהוריהם ביתה (שם ז כה) * השמיני, בית יעקב (ישעיה ב ה) בית דוד (ש"ב ג א) ויעש להם בתים (שמות א כא) כה האמר לבית יעקב (שם יג ט) * ענין להק ומשפחות המה * החשיעי ובת שות (דניאל ו יט) וכל מלין בלשון ארמית מְבִיחָא ובת, לן: העשירי, ואשיהו בתה (ישעיה ה ו) בנחלי הבתות (שם ז יט) * ענין שממה המה *

בתל * תתעלפנה הבתולות (עמוס ח יג) ותירוש ינובג בחלות (זכריה ט ז): * כמשמעו * **בתק** * ובתקך בחברותם (יהוואל טו א) * פתרונו לפי ענינו *

בתר * ויבחר אותם בתוך ויתן איש בחרו (בראשית טו י) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו (ירמיה לד יד) העוברים בין בתרי העגל (שם לד יט) * ענין גזרי גורים המה: אמרו אנשי פתרון העגל אשר כרתו לשנים * איננו עגל כמשמעו עגל בן בקר, העמידו עגל מגורת עגל סביב (מ"א ז כג) עגלות (שם ז לא) ונראה פתרונום שעות ביריהם, אפס כה הוא פתרון הענין, ויסוד מליצתו ודבר אותותיו, ומתקרי יסודו, אבאר רוי מצפוניו במתק מלים * ואודיע עוד העצמותיו על ספר, למען ישכילו נבוני צדק סוד אלהים לדיעי שמו * דע כי זאת הברית עצומה מכל ברית, ופליאה מכל שבועה, כי יתר כל שבועות וחק כל ברית (ש"א) אשר בין איש ובין רעהו לא ישיגו לכה הברית הזאת, כי עלתה על כלם לגבהה למעלה * זאת אשר תקנו ראשוני דורות וקדמוני עתים במה יעמדו, כמו תשומת יד תחת יד (ברא' כו ב), והקמת גל (שם לא מו) ושלילת נעל (רות ד ז) ונדר ואיסר (במד' לג) וזכרון השם [נו'לוב השבועה] (ש"א כה כו) וכה יעשה אלהים וכדו יוסף: לא כאלה אות הברית הזאת, כי זאת הברית אין כמוה ואין כחוקף מעוהה * כי היא ברית אלהינו אשר כרת [נאו'ל' הגיר] מימי קדם ומשנים קדמוניות לאברהם אבינו [נו'ל' אוהבו] במחזה במראות הלילה * בנפול תרומה על אנשים, וכה הוא ענין הברית הנאמנה אשר כרת אתו אלהים

(בראשית מ י) שלחו מגל כי בשל קציר (יואל ד יג) לא חבשל גדי (שמות כג יט) *

בשם * בשמים ראש (שמות ל כג) יולו בשמיו (שיר ד טו) כערוגת הבשם (שם ה יג) על הרי בשמים (שם ח יד) כמשמעו *

בשן * מתחלק לב' מחלקות * האחד, פורת הבשן (עמוס ד א) מריאי בשן (יהוואל לט יח) אבירי בשן (תה' כב יג) מרעה שמן הוא * השני, בשנה אפרים יקח (הושע י ו) ענין בשת * ויתכן להיות הני' תוספת במלה כיתר הניני' *

בשם * יען בוששכם על דל (עמוס ה יא) * יתכן להיות מגורת משסה לפי ענינו *

בשר * מתחלק לב' מחלקות: האחד, אשר בשר את אבי (ירמיה כ טו) ושוב הבשר (מ"א א מב) מבשרת ציון (ישעיה מ ט) בשרתי צדק (תה' מ י) * כמשמעו: השני, בשר גבורים האכלו (יהוואל לט יח) אם בשרי נחוש (איוב ו יב) תזבח ואכלה בשר (דברים יב טו) ואכלתם בשר בניכם (יהוואל כו כט) ואכלתם בשר ושתיתם דם (יהוואל לט ז) אף כי לעבר משול בשרים (משלי יט י) *

בת * מתחלק ליר' מחלקות: האחד, בן או בת (שופטים יא לד) ובת איש כהן (יהוואל כא ט) וכל בת ירשת נחלה (במדבר לו ח) ולבנו ולבתו (יהוואל כא ב) כמשמעו: השני, בת עמי הגרי שק (ירמ' ו כו) קרשך עשו שן בת אשרים (יהוואל כו ו) בת בבל השרודה (תהלים קלו ח) בת ציון (שם ט טו) ובת הנשים (דניאל יא יז) ואת בנותיה (במדבר לב מב) בית שאון ובנותיה (הושע יו יא) * המה בנות עיר בלשון בני אדם, והמה נפרים ללשונו, כמו אם הדרך ובנותיה * השלישי, אלפים בת יכיל (מ"א ז כו) האיפה והבת (יהוואל מה יא) יעשו בת אהה (ישעיה ה י) * ענין מדה המה: הרביעי * ובתי הנפש והלחשים (שם ג ד) אשר האנשים ארגת שם בתים לאשרה (מ"ב כג ז) ענין ענקי גרון הם: החמישי, בתים מלאים כל טוב (נחמ' ט כה) בתיהם שלום מסחר (איוב כא ט) * כמשמעו: הששי, בתים לבריהם (שמות כו כט) כמו מקומות לבריהם: השביעי, כמראה אש בית לה (יהוואל א כו) ומחוץ

המבאר

(ט) כלומר כל שבועה או ברית אשר יהיה מלעלי' הברית בין הבתרים אינם עולים למדרגת הברית הזאת *

הנחת הקימו ישראל בימי ירמיה הענתותי לשלח איש את עבדו ואיש את שפחתו העברי והעבריה חפשים, או כרתו ישראל על על לשנים, ויעברו בין בתריו, כאשר עבר הלפיד בין הגורים. וזה פרושו מן העגל כרתו לשנים ויעברו בין בתריו, ומן ויבחר אותם בתוך. כי זה הברית הזק כנגד כל בריתות שבתורה (ע).
(ע) מן מלת ווח פירושו עד סוף המאמר נמצא רק ב"ה.

בערת אשר הנחיל את ארץ כנען מורשה ליצחק היוצא מהלציו, אמר במה אדע כי אירשנה (ברא' טו ז) * או צהו לקחת עגלים, והחזירו לבתר אותם, וישם חצים משה וחצים משה וריח שם ביניהם ויעברו אליהם אשר הגדולה בין הגורים הוא לפיך אשר וענן ועשן אשר עבר בין הגורים, ביום ההוא כרת יי' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת (בראש' טו יז) * ובברית

ותשלם מחברת ב"ית.

אחל מחברת גי"מל.

גבי הרשו חורשים (תלים קכט ג) בעבי גבי מניו (איוב טו כו) לגבי חמר גביכס (שם יג יב), ואנשי פחרון אמרו על גוי הרשו חרשים החליפו ב"ה בוא"ו, והעמידו פשר המלה גו, ונראת המלה כי מבלי תמורה ומאין חליפורת עומדת כמשפט מכתבה, ופחרון על גבי כמו על במתי, וגב המזבח קומת המזבח.

וכמהו וחבני לך גב, גב נבמה. וגם כה החליפו אותיות הקודש אשר לא כרת, ואפס לא היו ראויות להחליף, וישימו לאותיות המורות ולא כן עשו.

וסר אל משמעתיך ונכבד בביתך (ש"א כב יד) החליפו סמ"ך בש"ן, והעמידו הפתרון וכה אמרו שר אל קהילתך, הרחיקו המלה מהיותה מגורת סודה אדני סודה (שופטים ד יז) וקרובה לשר שרים (דניאל ח כה) ובי שרים ישרו (משלי ח טז) ונראה שזה הפתרון קרוב ממנו, והוא הראוי להיות מבלי תמורת אותיות, וכה פתרונו סר אל משמעתיך, נוטה אחרי דבריך להקשיב קשב.

אכן סר מר המורת (ש"א טו לב) גם פה החליפו הפותרים סמ"ך בש"ן. וכה אמרו אכן שר מר המות, בי אדני שר מר המות, בעל המות, ויען כי אין המלים שקולים על הפשר ולא נוטים אחרי הענין. כי כה פחרון אכן סר מר המות עתה ירעתי כי קרוב מר המורת. סר אלי ויגש.

גאל * גב גבה גבל גבן גבע גבעל גבר גבש. גג. גד גדרביא גדל גרע גרף גדר גדש. גה. נהרי גו גוי. גו גול גום. גוע גור. גח גחל. גי. גל. גלב גלד גלח גלם גלמד גלע גלש. גם גמא גמד גמל גמץ גמר. גן גנב גנו גנדך. גע געל גער געש. גף גפן גפר. גר גרב גרר גרו גרון גרל גרם גרן גרע גרף גרש גרש. גש גש גשם. גת. **גא** * כי נאה נאה (שמורת טו א) ובגאותו שחקים (דברים לג כו) מגאון הירדן (ירמיה מט יט) כמשמעו.

גאל * מתחלק לר' מחלקות: האחד, גאלנו יי' צבאות (ישע' מז ד) גאל יי' עבדו יעקב (שם מז ד) והלנו גאולים (שם לה ט) קרבה אל נפשי גאלה (תהלים סט יט) גאלת בורוע עמך (שם עז טז) לשון פדיון הם: השני, אנשי גאלתך (יהו' יא טו) גאל הדם (במדבר לה יט) ובא גאלו (ויק' כה כה) הם בעלי המשפט, אך המחלקת הזאת קרובה אל הראשונה אבל הענין ירחיקם כמעט, ויתכן להיות מגורתו יגאלוהו חשך וצלמות (איוב ג ד) * השלישי, אשר לא יתגאל (דניאל א ח) לחם מגאל ואמרתם במה גאלנך (מלאכי א ז) היו מוראה ונגאלה (צפ' ג א) וכל מלבושי אנאלתי (ישעיה סג ג) כלם לשון טוהף הרביעי, ויגאלו מן הכהנה (עזרא ב סב) ענין ברול הוא, כמו ויבדלו מן הכהנה.

גב * מתחלק לר' מחלקות: האחד, גב המזבח (יחזקאל סג יג) וחבני לב גב (שם טז כד) על

[51]

(עמוס ז א) כמשק גבים שקק בו (ישעיה לג ד) לשון ארבה וחסל המה י הרביעי, ואת גבת ענינו (ויקרא יד ט) וגבתם מלאת עינים (יחזק' א יח) • **נבנה** • מלה זאת כלה יסוד והוא מפי' ה"א וכל מפי' ה"א הוא עשוי ללשון נקבה, אך בהעלות לשון נקבה מהמלה ונתורה במפי' ה"א אתו [נ"ה אות] ה"א מיוסר במלה, ואלה הם מראות המל' וענינה, המראה האחד, העשוי ללשון נקבה, כאלה, או ראה ויספרה הכינה וגם חקרה (איוב כה נו) והשבתי כל משושה חנה חרשה ושבחה וכל מועדה (הושע ב ג), וכל מפי' ה"א אשר איננו עשוי ללשון נקבה, אותו ה"א יסוד במלה ואינו יוצא ממנה • כאלה, אלה מהימן יבוא (חבקוק ג א) וננה כאור תהיה (שם ג ד) ותכר מכעש עיני (איוב ז ז) ולא נה בהם (יחז' ז יא) אל תתמה על החפץ (קהלת ז ז) ולא יגה שביב אשר (איוב יח ז) כי ביה י" צור עולמים (ישעי' כו ד) ויתמהמה (בראשית יט טז) ירום ונשא ונבה מאד (ישעי' נב יג) תזה וקם בהתבהלה (דני' ג כד) כמה לך בשרי (תהלים סג ב) ולא יגדה מכם (הושע ה יג) ואל תרדה (ישעיה מד ח) כמתלהלה הירה זקים (משלי כו יד) ותלה ארץ מצרים (ברא' מו יג) אנשי פתרון פתרו ותלה ארץ מצרים יגיעה ועיפה ונלאחה ארץ מצרים מפני כובד רעבון, והעמידו המלה מגורת תלאה (שמו' יח ח) ומחס אשר אמרו ותריעב הארץ ותהי תלויה (עז' • ואפס כי לא יתכנו הפותרים האלה מפני דקרוקי המלה כי כה יכול לשעון השוען; אם מגורת תליה נעשה התי' יסוד, ובהיותו יסוד צריכה המלה תי' שני, דהאזי ליסוד והאחד לשרת, כאלה; ותלך ותחע במדבר (ברא' כא יד) ותתש בחמה (יחזקאל יט יב) ותרחם השגדה דהיא (בראשית מז יח) ואם כה יאמרעיה ותלה איננו מפי' ה"א כי אם ללשון נקבה, אמנם לא יתכן להיות לשון נקבה משני צדיה, כי אמרנו אם התי' עשוי ללשון נקבה נעשה ה"א יסוד, ואם ה"א עשוי ללשון נקבה נעשה התי' יסוד •

המבאר

(עז' ר"ל מתם אשר פרשו מלת ות לה כמו ותהי תליה אחרי רעבון הארץ •
(עז' ר"ל מתם אשר פרשו מלת ות לה כמו ותהי תליה יסוד, א"כ ה"א שבמסופה איננו מפי' ה"א וילה ללשון נקבה כמו במלת תליה •

על דגן ותירוש יתגוררו יסורו בי (הושע ז יד) תקנו הפותרים יסורו ממני לא החליפו האותיות כי אם הסירו המלה מעקרה, ומלה אחרת הביאו תחתיה, ולא נכון לעשות כן • כי המלים נכונים הם וסרורים כמשפש, וכה מראה פתרון על דגן ותירוש יתגוררו יסורו ביי על רוב טובי ישעשו וימרדו בי, ויהיה מגורת סורר ומורה (דברים כא יח) ודבר סרה (דבר' ג ו) לשון מרי ומררות הם • וגם כה פתרו שחה גם אתה והערל (חבקוק ב טז) תשהה ותשתכר והרעל, הפנו את המלה והעמידו פתרונה מכוס התרעלה (ישעיה נא יז) וכה פתרונו ופשו ענינו שחה אתה וגם הערל ותפצל ותגלה ערותך, ויהי הערל מגורת אשר לו ערלה (בראש' לה יז) לעת שכרותו יגלה קלונו ויערות ערלהו •

שן רעה ורגל מוערת (משלי כה יט) השוו הפותרים מועדת ללא מעדו קרסולי (תה' יח לו) ולא תמעד אשריו (שם לו לא) ומתניהם תמיד המעד (שם טז כד) • סברו כי המלים האלה מגורה אחת הם ואפס כי המלים לא נראים כן • כי המ"ם אשר במעדו והמעד הוא אחוה במלה אחיזה עיקר' והמ"ם אשר במוערת איננו יסוד כי אלו היה מגורת מעדו קרסולי • היה על המחוקק להכפיל המ"ם ולחקות רגל ממעדת כיתר המל' (ע"א) ועתה הואיל ואין המ"ם יסוד במלה ראוי להיות גורתה ממעדה בגד ביום קרה (משלי כה כ) וכמהו וכבגד עדים כל צדקתינו (ישעי' סד ז) פתרונו כבגד המוסר (עב) אשר איננו ראוי לגעת בו •

גל נעול מעין התום (שיר ד יב) גם פה החליפו למ"ד בנו"ן, וכה העמידו פתרונו: הרחיקה מנולה (עב) אשר הוא ענינו וקירבה לגנה אשר איננו ענינו, מעין חתום יורה על גל נעול שהוא גולה • נשוב לענין ראשון, המחלקת השני: עשה הנחל הזה גבים (מ"ב ג טז) ולחשוף מים מגבא (ישעיה ל"ד) בצאתיו וגבאיו (יחזקאל מז יא) באו על גבים (ירמיה יד ג) לגבא די ארווחא (דניאל ו יז), לשון בורות המה: השלישי, הגנה יוצר גובי

(מא) ר"ל על משקל מוסקד, כמו ממלה מוחזר [שמ"ל לה].
(עב) כבגד אשר הוסר מעל נפש לובשו ומשקל הלאה ואינו ראוי לכל אדם,
(עג) הרחיקה מענין גולה כמו גלת מים . . . גלת עליית [יהושע פ"ט] וקירבה לענין נ אשר לא יתכן •

(איוב יד י') נאם הגבר שחם העיץ (במורנו כד ג) הנברים לבר משף (שמות יב לו) גברים ואנשים ואישים קרובי ענין הם י השני, היה גביר לאחזק (ברא' כו כט) הן גביר (שם כו לו) אל יד גברתה (תהלים קנב ב) לעולם אהיה גברת (ישעיה מז ו) גברת ממלכות (שם מז ה) לשון אדוניות הם השלישי, כי יהודה גבר באחיו (דהי"א ה ב) והגביר גברת לרבים (דניאל ט טו) כי גברו מני (תהלים סח ד) והמים גברו (בראשית ז יט) ענין אחר להם הרביעי, לך זרוע עם גבורה (תל' פט יט) מי יעשה כמעשיך וכגבורתך (דברים ג כד) ואם בגבורת שמונים שנה (תלים צ י) המראות האלה ארבעתם יסוד אחד להם, ונפרדים כמעט לפי עינים *

נביש ראמות וגביש (איוב כז יח) אבן מאבני השהם הוא *

נב את גגו ואת קיריתו (שמות ל ג) העלחם הגנה (יהושע ב ו) *

ואלה הגימלין המחבורים לאותיותם ונשארו גימ'ל לברו אשר איננו מחובר ליתר האותיות, ויקום ממנו מלה באותיות המשתרמים ואין יסורתה כי אם גימ'ל לברו: כאלה, עד אנה תוגיון נפשי (איוב יט ב) כי י"י הוגה (איכה א ה) כאשר הנה מן המסילה ש"ב כ (ג) בתולתיה נוגת (איכה א ד) ונסו יגון ואנהזה (ישעיה לה י) נוגי ממועד (צפניה ג יח) הגו סגים מסכף (משלי כד ד) ויגה בני איש (איכה ג לג) הגה ברוחה (ישעיה כו ח): מתחלק לב' מחלקות לשון נסף ולשון זאגה, והנז' אשר ביוגן איננו יסוד כי הוא כמו שברון ועצבון וחשבון עט) *

נר מתחלק לש' מחלקות: האחד, גר דוד יגורנו (בראשית מש יט) תחגודי בת דוד (מיכה ד יד) יגורו על נפש צדיק (תלים צד כא) לעלרת לעם יגורנו (תנבקיך ג טו) הערכים לזר שלהן והממלאים למני ממסך (ישע'ס'א יא) וכה פתרונו י העורכים ללהקת הכמרים שלהן וממלאים גביעי יין לחלק להם, ויהיה גר מצורת דוד, ולמני מצורת

ומגלעדי אלה לא תקום כל מלה ע' הן נמצא דה"א יסוד ע' ובהיותו יסוד הוא מנורת מתלהלה, ומתלהלה הוא מהמלים הנכסלים, והלמ"ד ודה"א הם מיסרות המלה כמלים הנחברים בספר הזה ופתרון ותלה ארץ מצרים כה הוא, נבעדה ארץ מצרים, נכסלו שוכנייה מנוכר רעבון כי לא יכלו למצוא מחיה, וגם כה פתרון כמתלהלה הירא זקים, כאדם [נאו"ל נערום] המשתגע היורה זקים הציצ ומות ואמר הלא משחק אני, נשוב לענין ראשון *

נבח יגבח הוא טהור הוא (ויק' יג מא) בקרחת או בנבחה י י בקרחתו או בנבחתו (שם יג מב) **נבל** י גבול שמת (תהלים קד ט) והגבלת את העם (שמות יט יב) הגבל את ההר וקדשתו (שם יט כג) אשר גבלו ראשנים (דברים יט יד) ויצא הגבול (יהושע טו יא) בהטאת בכל גבולך (ירמיה יז ג) לא חסיג ע"ה גבול רעך (דב' יט ד) *

נבן מתחלק לב' מחלקות י האחר, או גבן או דק (ויקרא כא ד) פתרונו לפי עינינו, מענין דק נלמד פתרון גבן יתכן להיות עבה, איש עב וארוך וכבר וכברותו ימנענו לעבוד עבודת הקודש, ויתכן להיות מנורתם הרים גבננים (תל' סח יז) השני, וכנבנה תקמיאני (איוב י י) קפאון יורה על גבינה, גביני חלב כהריצי חלב *

נבע מתחלק לג' מחלקות, האחד, גבעת עולם (בראשית מש כו) גבעת שאיל נסה (ישעיה י כט) מימי הגבעה (יהושע י ט) גבע מלון לנו (ישע' י כט) השני, ומגבעות תעשה להם (שמו' כה מ) מוגבעות הראש; השלישי, ואת גביעי גביע הכסף (ברא' מד ב) שלשה גבעים משקדיים (שמות כה לג) מיני כלים [נו"ל כוסות] הם **נבעל** י והפשתה גבעל (שמות ט מלה) זו אין לה דמיון בתורה אבל בלשון משנה יש, ורע פשתן בנבעולין () הוא הפשתן הנראה בראשי ורעונים *

נבר מתחלק לד' מחלקות: האחד, מו גבר יחיה (תהלים פט מט) וגבר ימורי ויחלטי

המבאר

יסוד ותתי"ו בה שמריות ונורת מסלת מ ת ל ה ה .
ע"ה בכל הנוסחאות נמצא תש"ן וכן הנוסחא ב"ק ישנים כ"י .
ע"ה כל המאמר היה כן ואלה ה ג י ל"ף עד סופו נמצא רק כ"ה לבר' וכבר בא המאמר הזה לעיל צד 40 אות ג .

ע"ה כלומר מבלעדי אות תתי"ו או אות דה"א לתורות על לשון נקבה לא תקום כל מלה. כי בהכרח תצטרך אל אות ב"ן .
ע"ה נמצא וכו' : כלומר לדעת המחבר דה"א כבלת ותלה

ענין גדולה הם: השלישי, בניס גדלתי (ישעיה א ב) ויגדל הילד ויגמל (ברא' א ח) ויגדלו הנערים (שם כה כו) ' הרביעי, מגדל עו (תהלים סא ט) ומגדל וראשו בשמים (ברא' א ד) ומגדלתך יתן (יהוקאל כו ט) ' .

גדע ' גרע בחרי אף (איכה ב ג) שקמים גדעו (ישעיה ט ט) ובריחי בגול אגרע (שם מה ב) ורמי הקומים גרעים (שם יג א) ' .

גדף ' את מי חרפת וגרפת (מ"ב י ט כב) את ה' הוא מגדף (במדבר טו ל) ' .

גדר ' גרר מזה וגדר מזה (במדבר כב כד) איש גודר גדר ועמד בפרץ (יהוקאל כב ל) פרץ גדרו והיה למרמס (ישעיה ח ה) גדרת צאן (במד' לב פד) וגדרת לצאנכם (שם לב כד) ' .

גדש ' מגדשו ועד קמדה (שופטים טו ה) ונאכל גרדש (שמות כב ה) ' אסיפת עומר ' .

גה ' מתחלק לב' מחלקות: האחד, ולא יגה שביב אשו (איוב יח ה) ונגה כאור החיה (חבקוק ג ד) לנגדות באפלות (ישעיה נט ט) מנגה נגדו (ש"ב כב יג) לב שמח ייטיב געה (משלי יו כב) ענין מאור המה: השני, ולא יגדה מכס מזור (הושע ה יג) ' פתרון המלה כפי ענינה, יגדה כמו יסיר ' .

גהר ' ויגהר פד' עליו ויחס (מ"ב ד לד) ' פתרון המלה כפי ענינה, נחשפה עליו ' .

גר ' מתחלק לג' מחלקות: האחד, גוי נתתי למכים (ישעיה נו) מגזית האריה (שופ' יד ט) וגזיתי כתרשיש (דניאל יו) את גזיתנה (יהוקאל א יא) ותשימי כארץ גוך (ישעיה נא כב) ' ענין גוף הם: כי השלכת אחרי גוך כל חטאי (שם לח

מנה ט) ומניתי אתכם לחרב (שם סה יב) יורה על גורת מנין, כמו למנות ולספור ולחלק להם ' השני, כורע גר הוא (במ' א יז) פותרים בו אנשי פתרון כוסברת: השלישי, ויתגדדו כמשפטים (מ"א יח כח) על כל ירים גדות (ירמ' מז לו) לא תתגדדו (דברים יד א) וקרעי בגדים ומתגדדים (ירמיה מא ה) גרו אילנא (דניאל ד יא) ויתכן להיות מגורתם הגידו ונגדונו פא' (ירמ' כ י) גם יתכן להיות מגורתם לחלק יגיד רעים (איוב יז ה) ' ענין השחתה הם: הרביעי, גרי עוים (בראשית לח יז) גריי העוים (שם נו טו): החמישי, וממגר תבואת שמש (דבר' לג יד) עם פרי מגדים (שיר ד יג) ומגורת נתן לאחיה (ברא' כד נג): הששי, ומניד לקראת מניד (ירמ' נא לא) הגירה לי (שיר א ו), השביעי, את יגה הנשה (בראש' לב לג) גידי פחדיו (איוב מ יז) והנה עליהם גדים (יהוקאל לו ח) וגיד ברזל ערפך (ישעיה מח ד) ' דרשמיני, מלא על כל גדותיו (הושע ג טו) וחלק על כל גדותיו (ישע' ה ז) תלמיה רוה נחת גרודה (תהלים סה יא) ענין אחר להם, הם גפי הנהרות מרומי הירדן אפיקו וצאיותיו: התשיעי, לא תבשל גרי (שמו' כג טו) פתרונו לפי ענינו גרזי פירות סב, ויתכן להיות מגורת פני מגדים (שיר ד יג) ' .

גדבריא ' גרבריא התבריא פתתיא (דניאל ג ב) לשון סגנים ' .

גדל ' מתחלק לה' מחלקות אבל קרובי ענין הם: האחד, גדלים תעשה לך (דברים כב יב) גדלים מעשה שרשרות (מ"א ז יז) ' ענין חושן הם: השני, אלהי גדלת מאד (תהלים קד א) מה גדלו מעשיך (שום צב ו) את גדלך (דברים ג כד)

הזמבאר

כי פורש ג' ד' הוא נרדף אשר לפירוט. ורעוני נ משע ע"ה אפר לקחת פירות אשר ענין לא התבשלו כל צרכן לראשית בכורים ' ופירות תחלב אמר רש"י נעמו שהיא אם הפרי, עין קובץ ע"ד פ' ט"ו ' .
(ט) יש להעיר את הקורא כי הרבה פעמים נמצא שטיי בין ההעתיקות אשר לפני בכל כקום אשר יאמר מזה חיתוך להיות מנורחם, כי באיזה מההעתיקות נמצאה מלה מנורת תחת כנורחם, והזעקת נחנה כי בכל כקום צריך להיות מנורת ספני כי ממש אחרי תרו כל הבאורים הכבדים לדעתו יקש לקרב אליהם עוד פסוק קשה ונעלם ' לאמור כי גם הוא יוכל להיות בתוכם. וזה טובן כאלו אם נקיים מלה מנורת פירוש בחושך. כלומר כי פסוק הקודם יתכן להתפרש כמנורת הספיק הא אחרי לראיה. והנה כמאן נמצא בארבע העתיקות מנורת ואך ב"ב נמצא מנורת מ ואן ספן כי גם בה ט"ס, ולכל השמות צריך להיות מנורתו או מנורתה) ואם נקיים מנורת הלא יבצר לדעת ממש מפתסר האין לאי רבצר וחלב: ואם נקיים נרסת. מנורתו ויתכן שאמר כי בבת חשב לפיש פרי כגדים כפי שם גדים: אבל לענינת דעתי קן יתכן כוונה לטען לא יבצאו הכתובים פחה לומר כי הלא יתכן כוסב כי

(ט) ב"ה כתוב ולפני מנורת מזה ומניתי אתכם לחרב יורה עליו. אמנם בתיר ההעתיקות כתיב כזה: ולפני מנורת מנין לדרב ומניתי אתכם לחרב יורה על גורת מנין כמו למנות ולספור ולחלק להם, החב ע"ש מלות מנין לדרב יוכל הקורא למעורר ולומר כי מנחה רצה לפרש למ' נ' כמו כ' ל' ס' מן סמני דו בית אלהא דו דהבא. כאשר מועת ר' ש"ב"ב ונקד מנין בקמץ אבל האמת הוא כי באיזה העתיקות היה כתיבם מנורת מנין סתם ומתעתיק חשב כי הוא מנין שפירושו כלים, והרש"ף מלת ודרב אשר שער בפשוט כי מן נמצא ב"ב"ק. (פא) רש"י, ומכאן מ"ל כמו לא תתגדדו, וכן חבר לחלק יגיד רעים לשון השחתה כמו נגדו אילנא. ורדוש פטר אותו לשון הגדה פמש. ע"ש. (פב) בני המבורך וברלון ואיקספורד כתיב נרדפי פרות. וקשה לפרש זה, יש אשר יאמרו כי כיון אל שדי פמרות לחותך מתיקום כמנחה אבל רחוק מאד לתהי"ק השערה הזאת. ואף כי נכתבה נרדפי פירות גם היה קשה לבאר. בכל זאת נראה יורה עדיקה. פני כי מן כמאני גם בשרש ב"ש ובשרש ג' ד' ב"ס אבן ברין לר' כהנא בן שלמה אשר חברו בשנת דתתק"ג וביארוס קיבץ על ד' לחתכם השתיר לוב דוקנעם בשנת הרת"ר

גזם • יתר הגזם אבל הארבה (ויאל א ד) •
גזע • ויצא חסר מגזע ישי (ישעיה יא א)
 אף בל שרש בארץ נעם (שם מ כד) •
גזר • מתחלק לב' מחלקות • האחד, לגזר
 ים סוף לגזרים (תלים קלו ג) וחגורו אמר ויקם
 לך (איוב כב כח) גזר ממלה צאן (חבקוק ג ז)
 נגזרו לנו (יחזקאל לו יא) והמה מידך נגזרו (תלי'
 פח ו) גזרו את הילד החי (מ"א ג כה) ויגזרו
 העצים (מ"ב ו ד) חרשמיך גזרין (דניאל ב כז)
 הם גזורים גזרה ואין מניא [ג"ו מוחה] • השני, אל
 פני הגזרה (יחזק' מא יב) • הוא כמו עזרה ולשכה
 ובנין פה*) [מא'ל ובמה] •

גח • מתחלק לב' מחלקות • האחד, גחי מבפץ
 (תלים כב י) גיחי ירדן (איוב מ כג) וארבע ישראל
 מגיח ממקומו (שופט' ב לג) ענין יציאה המה •
 השני, על גחך תלך (בראשית ג יד) ויהתכן להיות
 מגזרתו ותגח בנהרתיך (יחזקאל לב ב) חולי וגחי
 בת ציון (מיכה ד י) דבקי גחון לארץ • השלישי •

וכי יגח שור (שמות כא כח) מנגיח ימה וצפונה
 ונגבה (דניאל ח ד) בהם עמים ינגח (דב' לג ז) •
גחל • אין גחל לחמם (ישעיה מז יד) גחלי
 אש (ויקרא טז יב) •

גי • גיא המון גוג (יחזקאל לפ יא) והגי בינו
 ובין העי (יהושע ח יא) כל גיא ינשא (ישעיה מ
 ד) מקום שפל הוא •

גל • מתחלק ל"ד מחלקות • האחד, גלת
 מים • • גלת עליות (יהושע טו יט) גל נעול (שיר
 ד יב) וגלה על ראשה (זכריה ד ב) ומהפותרים
 אשר אמרו גל נעול (שיר ד יב) כמו גן נעול,
 החליפו למ"ד בגו"ן ואיננו כן, כי מעין חתום
 (שם) יורה על גל נעול, וכה פתרון גלות המנורה •
 יש על אנשי לבב לתמוה [ג"ה להשחומם] מדבר
 המנורה איך מענינה יתבונן המשכיל כי בנין בית
 אלהינו יקום ויכון בלא כח ובלא חיל כי אם ברוחו?
 הלא אדרי ראותה המנורה הודיעו המלאך משפט
 ענינה, ועל אודותיה אסור זו הנבואה • והמשיל
 בנין המקדש למעשה המנורה שנאמר זה דבר
 י"י אל ורובבל לאמור • לא בחיל ולא בכח כי אם

יו) ראוי להיות מגזרת נזיה וראוי להיות מגזרת
 אזה וגאות, אם אעמידנו מגזר' גייה יכול הפותר
 נאמר דברה תורה כלשון בני אדם • ואנשי לבב
 ישכילו, כי לא נכון לשום לאלהינו תבנית וצורה
 וגייה, אבל התורה הרחיבה הענינים והסתרונו
 והרבתה המליצות כפי דעת בני אדם ולפי כח
 שכלם, למען יבינו • ואלו דברה תורה כפי ענין
 [אולי ענין] גיאות, פליאתו לא יוכלו הבין כי הוא
 ממעל למדעם • השני, מן גו יגרשו (איוב ל ה)
 שלף ויצא מגזרה (שם כ כה) בגו נדנה (דניאל ז
 טו) לגזא אתון נורא יקדתא (שם ג ו) פתרון גו
 כמו חק, וכל חק בלשון ארמית גו • השלישי,
 והאמר גזח (איוב כב כש) תבכה נפשי מפני
 גזח (ירמיה יז ז) וגזח מגבר יכסה (איוב לג ז)
 ודי מהלכין בגזח (דניאל ד לד) ענין גאות הם •
גוי • וגוי קדוש (שמות יט ו) גוים ואלהיו
 (ש"ב ז כג) כל גויי הארץ (בראשית יח יח) לגייהם
 (שם י לא) •

גוע • וגוע מנער (תהלים פח טז) יגוע כל
 בשר (איוב לד טו) יגוע אדם ואיו (שם יד י)
 ענין אסיפה הם •

גז • מתחלק לב' מחלקות • האחד נו צאנך
 (דברים יח ד) וינו את ראשו (איוב א כ) גוי נודך
 (ירמיה ז כש) כמשר על גו (תלים עב ו) והנה
 לקש אחר גוי המלך (עמוס ז א) • ופתרון ירד
 כמשר על גו כה הוא, יען עובדי ארמה בעלות
 צמחי שדותיהם יגזו הצמחים פן יכבדו וירקבו
 וברדת רביבים על הגו יוספו הצמחים כח, ויעלו
 עלה מננה וממטר • ויתכן להיות מגזרתם גזית
 (שמות כ כה) • השני, כי נו חיש ונעפה (תהלי'
 צ י) נגזו ועבר (נחום א יב) אהה גזוי (תהלים
 עא ו) ויגזו שלום (במדבר יא לא) ענין מעבר הם •

גזל • מתחלק לב' מחלקות, האחד, והשיב
 את הגולה אשר גזל (ויקרא ה כג) גזל גזל את
 (יחזקאל יח יח) גזולו אביו ואמו (משלי כח כד)
 ענין עשק הם • השני, ותר וגזל (בראשית טו ט)
 על גזוליו ירחף (דברים לב יא) • ענין אפרוחים
 ויונים הם • כמשמעו •

המבאר

כינוי המבאר אשר כמלת אמר • (מד) וכן נזכר שם ברש"י •
 (מז*) רש"י • וכמחם סחר גזרה לשון לשכה •

אם על בשר הנזי ולא על בשר מין אחר, חשב מנחם לפתור
 מלת גזי בכלל על כל מיני פגמים הנעשים בבשר • אך יקשה על

ברוחי אמר י"י צבאות (זכריה ד ו) ומדה ענין המנורה לבנין המקדש [ג'ו הבית], ואך צורתה תלמד על מקדש המעון כי לא בחיל יקום ולא

בכח יבנה? דע כי המנורה המופלאה הזאת [נ"ה] הזאת היא מופלאה] שבעה נרותיה עליה, ועל שבעת הנרות שבעה מוצקות, אשר על פיהם ירד השמן לנרות, ועל גביהם גולה, ועל שפת הגולה שנים זתים מימינה ומשמאלה, הן ממוצא דבר יחבונן המשכיל כי ענין המנורה יורה על בנין בית המקדש, כי לא בכח יבנה ויקום כי אם בכח ענין המנורה (ה), דע כי גרגרי הזיתים נחבשים מאלהם לעת הבשלה, ונופלים בגולה עד זוב מהם שמן זית זך, ויגר על פי הצנורות ואל הגולה ומהגולה אל המוצקות, ומהמוצקות אל הנרות, אך המוצקות עשויים שעורים כדי מרת שמן די דליקת נרות, הנה קמה מלאכת הנרות מבלי מעלה ומבלי משיב, ומלאכת הזית מבלי כותש, והשמן מבלי מפנה, ויחר כל מלאכותיה מבלי משרתים זה מעשה המנורה וצורתה ונרותיה ומצוקותיה צנורותיה (ו) וגולותיה וזיתיה, וממחנותה שכול איש שכל כי המקדש יקום ויבנה ויכוון בלא חזל ובלא נח כי אם ברוח י"י כדבר המלאך, עד הנה משפט המראה [ג'ה המנורה] וענין החזיון, אבל זכריה הגריע מהמראה שתי הצנורות ולא הזכירם תחילה, אבל השלימים באחרונה, אפשר כי לא יתכן משמר לזיתים מבצעדי הצנורות אשר לעמת הזיתים מאחזריהם המריקים זית אל הגולה, והזהב הדנוני (שם ד ב) פתרונו זך וצח וטהור ואיננו זהב כמשמעו, וכמהו מצפון זהב יאחה (איוב לו כב) וכמהו כוס זהב בבל ביד י"י (ירמיה נא ז) הן פרשנו מעשה המנורה.

החמישי, גלילי כסף (אסתר א ו) גלילי זהב (שיר ה יד) גלת הכהרת (מ"א ז מא) ענין אופן ומגורתם גלגלו כסופה (ישעיה ה כח) לאופנים להם קורא הגלגל (יהוואל יג) אלהי שיחמו כנגלל כקש (תהלים פג יד) וכנגלל לפני סופה (ישעיה יז יג) ומגורתם יגל את האבן (ברא' כש י) וגלל אבן (משלי כו כו) גלו אבנים גדולות (יהושע י ט) די אבן גלל (עזרא ו ד) ומגורתם ושמהל מגוללה בדמים (ישעיה ס ד) גליון גדול (שם ח א) וגללו כספר השמים (שם ל ד) במגלת ספר כתוב עלי (תלים מ ח) * אין פתרונו כי אם כפי ענינם, נפתחים ונגללים.

הששי, בגלילי צאת האדם (יהוואל ד יב) ולהמם כגללים (צפניה א יז) כאשר יבער הגלל (מ"א ד י) * ענין שנוף הם * השביעי, איש גלולו (יהוואל כ לט) אל גלולו בית ישראל (שם יח ו) ענין אלילים [גב"ל פסילים] הם * ויתכן להיות מגורתם בגלילי צאת האדם (שם ד יב) * השמיני, ונגלה יסודו (שם יג יד) אגלה את נבלתה (הושע ב יב) יגלו שמים עזנו (איוב כו כו) והנגלת לנו ולבנינו (ברבים כש כח) וצדקתי להגלות (ישעיה נו א) גל עני ואביסה (תלים קיש יח) * התשיעי דורי נסע ונגלה (ישעיה לח יב) עתה יגלו בראש גלים (עמוס ו ז) כי גלו ממך (מכה א טז) מן הילדים אשר כנילכם (דניאל א י) כולם לשון שביה * ופתרון כנילכם, מן הילדים אשר נשבו בשביכם, אין במראות קרוב לנו ממנו (ו) * העשירי, עמר לגלגל (שמות טז טז) בקע לגלגל (שם לח כו) ותחך את גלגלתו (שופטים ט ג) כי אם הגלגל והרגלים (מ"ב מ לה) * העשתי עשרה, שלחו מגל כי בשל קציר (יואל ד יג) ויתכן להיות מגל כמו מומרות, ומחרשות, ומקבות, אשר אין המ"ם יסוד בהם.

המבאר

(ט) חתת תחת וצנורותיה כתוב וצנורותיה וכן להלן במאמר הזה במצא החלוקה הזאת, (ט) פ"ל מכל התשעורת אשר שיער מנחה בכאן נראה לרעתו פירוש מלת כנילכם חזרת קרובה לאמת מכל השאר * וב"ב כתוב אין במקראות קרוב לנו ממנו.

(פ) חתת מאמר כי לא בכח וכל כתוב ב"ה כי על כנה יקום * וב"ו ויל תחת ויקום כתוב מקום, בלתי ספק הנדוס * י קום כנבחה ותשעית בא להפעתיקים ע"פ חמנות אזהות ה"ל"י ה"י"ד אם סמוכים זה לזה ויחראו כחמנות ח"מ"ם בכתב האשורית.

את כל שצרו (שם יד ח) .
גלם . גלמי ראו ענין (חלי' קלש טז) בגלומי
 חללת ורקמה (יחזקאל כו כד) ויקח אליהו את
 אדרתו ויגלם (מ"ב ב ח) .

גלמוד . הנה הלילה ההוא יהי גלמוד (איוב
 כז) כמו בדר [ג"ה נדר] .

גלע . לפני התגלע הריב נפוש (משלי יז יד)
 בכל פושיה יתגלע (שם יש א) ענינו יורה עליו
 ופחרונו לפני הלבש (ג) והתחייב הריב נפוש .

גלש . שגלשו מן הגלעד (שיר וד) אין למלה
 ואת דמיון בתורה, ופחרונו לפי ענינו שגלשו
 כמו שנראו שעלו מן הגלעד .

גם . גם י"י יתן הטוב (תהילים פה יג) גם
 כל קויד (שם כה ג) .

גמא . מתחלק לב' מחלקות ; האחד, חבת
 גמא (שמות ב ג) ובגלי גמא (ישע' יח ב) הינאה
 גמא בלי בצה (איוב ח יא) ענין אחד הם השני,
 הנמיאני נא (בראשית כד יז) יגמא ארץ (איוב
 לט כד) מגמת פניהם (הבק' א ט) שניהם צ"ד דבר
 הסוס ובשבט גבורתו נאמרו, כי הסוס לעת
 מרוצתו ישתה ארץ בלשון בני אדם, וכמהו
 בענין מגמת פניהם קרימה, הסוסים בהפנותם
 פניהם אל שאר קדים יגמאו הדרך כנשר חש
 לאכול .

גמד . גמד ארכה (שופ' ג טז) ענין המלה
 יורה עליו תבנית החרב ושיעורה, קצורת ארך
 באמה ארכה .

גמל מתחלק לג' מחלקות . האחד, גמולי
 מהלב (ישעיה כח ט) כגמל עלי אמו (תלים קלא
 ב) וינדל הילד ויגמל (בראשית כא ה) כאשר גמלתו
 (ש"א א כד) ויגמל שקדים (במדבר יז כג) ובסר
 גמל יהיה נצה (ישעיה יח ה) כולם לשון רבוי
 וגדול . השני, גמלתהו טוב ולא רע (משלי לא
 יב) ולמה יגמלני המלך הגמולה הואת (ש"ב יט
 לו) יגמלני י"י כצדקתי (שם כב כא) הגמול אחם
 משלמים עלי ואם גמלים אחם עלי (ויאל ד ד)

השנים עשר, גלילות פלשת (ויאל ד ד) את
 קדש בגליל (יהושע כא לב) אל גלילות הירדן (שם
 כב י) גליל הנגים (ישעיה ח כג) . ענין מחווי
 בגולים המה .

השלוש עשרה, בגלל הדבר הזה (דברים טז י)
 בגלל, למען, בעבור, ענין אחד להם .
 הארבע עשרה, צהלי קולך בה גלים (ישעיה
 י ל) פלטי בן ישי אשר מגלים (ש"א כה כד)
 שם מקום הוא .

גלב . תער הגלבים (יחזקאל ה א) אין למלה
 זו דמיון בתורה, אבל ענינה יורה עליה הוא [ג"ה
 כמז] תער הגלחים, ויש בתורה מלין אשר אין
 להם דמיון אבל ענינם יורה עליהם, ולולא אחיזהם
 במדוה ותלית' מענין לא נודע פחרונם . כאלה (פח),
 אבחה, אפון, אפריון, ארגו, אשפר, אתנן,
 בג, בחל, בחקך, גבה [ג'ו'ו גביש], גלש,
 [גנ'ו'ו נוסף גלם], גמד, גומץ, [גנ'ו'ו נוסף
 גפר], גגוד, גרד, גרו, דהב, דהם, זבר,
 זחם, זנק, זרב, זרם, זרוף, זרוי, חלש,
 חלמות, חלמיש, חרג, חרצן, חרה, חתך,
 סנף, טרפי צמחה, טש (ט), כמה, כמוס,
 כסם, כרש, תכרך, להג, להק, לועז, מחול,
 מלק, מרה, מתח, סדויש, סלו, סמדר, סס,
 [נה'ז'ב סס], אסק שמים, סרב, סרעף, סרפר,
 סתיו, עגם, עזק, עועים, עשיניו, עשישותיו,
 עלש, יעלעו רם, עוצה ענינו, ערוד, עש קצ, ג)
 פניה, פור, פרע, פענח, פצל, פצמתה, פרשו,
 צבטו, צהב, צבת, צחן, צינח, צנס, צנק,
 צקלון, צרך, קנציו, קסם (צא), יקוסס, קרם,
 רבך, רגש, תדוה, רפפש, רפסר, רפק, רפש,
 רצד, רצע, שרים, שחם (צב), שחום, שלאנק,
 שנס, שעפח, שעפטנו, שצף, משקרות, משרכת,
 וששאתיך, שפי, שתי, שתם, התו, נחסו .

גלד . עלי גלדי (איוב טז טז) כמו עלי עורי .
גלח . ויגלח ויהלף שמלתיו (בראשית מא יד)
 והתגלח ואת הנתק לא יגלח (ויקרא יג לג) וגלח

המבאר

(ג) בספוק התעשקי עמו (בראשית כו כ) . ואולי עשקה לי
 ערבי [שע' לח יד] . כי כב"ל כרוב עשק ערב .
 (זא) אשפר כי ס"ם הוא ממלת יקוסס שאחריה .
 (צב) ואשחט אותם (בראשית ט יא) .
 (צג) מלת הלבם לדעת כנחה הוא פעל נרדף עם מלת התחייב
 ייין בשרש ל ב ט . (צד) פ"ש הכתובים המכונים אחרונם .

(פח) נראה כי כנחה לא כיון לקבץ מה כל השרשים הנפתרים
 רק לפי הענין ואשר אין להם דמיון בתורה . כי שרשים רבים
 נפקדו כקופם בכאן . כמו אברך, אגל, אט, אמר, אלח,
 גלע, טפש, ועוד רבים כאלה .
 (טט) אולי כתיבו אל חרב נפשה [ישעיה כא טז] להיות
 הכלה הואת קשה באור .

להביא וי"ו בתוך [ג"ה והיה מוציא הוא'ו מתוך] המלה (ז) כי בחקירה גנובתי הורנו על הגנובה ועל האבורה (ז), ואורת היו"ד הנחבב באחרית המלה היא לנועם המבטא (ז) בדבר הידוע הנקדם • כאלה, העיר רבתי עם (איכה א א) ענינו כמו רבת עם, וכמהו שרתי במדינות (שם) • וכמהו לססתי ברכבי פרעה (שיר א ט) וכמהו ענלה מלמדה אהבתי לרוש (הושע יא) וכמהו מלאתי משפט (ישעיה א כא) וכמהו גנבתי יום וגנבתי לילה : וזה פתרון כי כל הגנב מזה כמוה נקה, אמנם המגלה הואת היא כתובה פנים ואחור משני עבריה, כתובה מהעבר האחד וכמורה כתובה מהעבר השני, מזה כמוה ומוזה כמוה, כה אמר י" המגלה הואת ערן לא הוצאתיה לילות ברה הנשבע והגונב, כי נקיים הם מאלחה, הגונב והנשבע נקה מאלת המגלה אשר היא שווית פנים הרואה אותה אם הוספה מפה מוצא כמוה בעבר השני, פנים כמו אחר ואחור כמו פנים, הגונב נקה מאלחה והנשבע גם הוא נקה, עתה הוצאתי [נה"ל אוציאנה] נאם י" ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר (צ) •

גנז . אל גנזי המלך (אסתר ג ט) :
גנזך . ננזכוי (דה"א כח יא) אסמיו גנזוי ואוצרותיו • לשון אחת הם •

גע • מתחלק ל' מחלקות • האחד, ופע אל עצמו ואל בשרו (איוב ב ה) מאנה לננוע נפשי (שם ו ז) ענין ננעים הם, השני, אם יגעה שור על בלילו (שם ו ה) הלך וגעו (ש"א ו יב) ענין צוחה הם • וצוחה איננה לכל, על כי יש לכל חי הגה ק) הראוי לו, כמו נהק לשרא, ונעה לשור, ושאג לביא, ונהם לכסיר, ונבה לכלב, ונפצוף לכוסם, והגיון ליונה • השלישי, יגיעי כח (איוב ג יז) אל חיגע שמה (יהושע ז ג) אל תיגע להעשיר (משלי כג ד) יגיע מצרים וסחר כוש (ישעיה מה יד) והוא יגע ורפה דיים (ש"ב יז ב) כל הדברים יגיעם

כי רעה גמולך (בראש' ג יז) גמל על עבדך (תהל' קיש' ז) לשון [ג"ה ענין] שילומים המה השלישי, ותשאב לכל גמליו (בראשית' כד ז) גמלים מיניקות (שם לב טו) •

גמץ • הפר גומץ בו יל (קהלת י ח) • כמשמעו •

גמר . גמר אמר (תלים עז ט) כי גמר הסיד (שם יב ב) יגמר נא רע רשעים (שם ז י) יגמר געדי (שם קלח ח) ענין [ג"ה לשון] כליון ותכלית המה, נוטפה הנה והנה לפי ענינם •

גן • מחלק לב' מחלקות : האחד, גן נעול אחרתי בלה (שיר ד יב) ונגדה ורועיה רצמיה (ישע' סא יא) גן בעדן (בראשית ב ח) ועל גנתי יונקתו תצא (איוב ח טו) • השני, גנון והציל (ישעיה לא ה) וגנתי על העיר (מ"ב ד ו) אנכי מן לך (ברא' טו א) י" צבאות יתן עליהם (זכר' ט טו) •

גנב • ננבתי יום וגנבתי לילה (ברא' לא לש) כי"ל גנב מזה כמוה נקה (זכרי' ה ג) וגנב איש ומכרו (שמות כא טו) אין למלה הזאת (ז) כי אם מראה אחד וענין אחד, אבל הפרתרים הקדמונים חלקוה לשתי מחלקות : האחד : מן לא תגנב (שמות כ יג) וגנב איש ומכרו (שם כא טו) אם גנבים באו לך (עובדיה א ה) : והשני, פתרו בו לשון שמירה וכה אמרו [ג"ה פתרון] גנבתי יום וגנבתי לילה, שמרתי יום ושמרתי לילה, והחבירו רמיון למלה והשוו ערך לה • וזה רמיונה אשר השוו אליה [ג"ה לה] כי כל הגנב מזה כמוה נקה • כי כל השומר מזה כמוה נקה ינקה מן האלה אבל המלים אינם יוצאים מגורת גניבה כמשמעה, וכה הוא פתרון הפסוק [ג"ב במקרא] ותוכן ענינו גנבתי יום וגנבתי לילה מידי תבקשני ואנכי שלמתיה [ג"ה אשלמנה] הייתי נעור כל הלילה כגנב לשמור (ז), ואלו היתה גנבתי יום כמו שמרתי היה על המחוקק לחקת גנבתי ולא גנובתי ולא היה עליו

המבאר

אזה הישרה . והבחר יבחר •
(צט) לדעת ממוס מלת הגונב כמאן אינה פעל א אם שם החאר . ולש"ו יצחק פירוש כי גם חנובב גם הנשבע לשקר עד היום ערד שניהם נקיים משם עברי המגילה מזה ומה . להיות מכתבת שוח משני עבריה . ויהיה פירוש מזה מצד זה או מעבר זה . ק) פירוש הנה קול . ר"ל כי יש לכל מן החי כנני מייחד לקולו .

ז) המספר ה' י' נוער וכו' למצא רק בהעתקת המספר .
(צ) במוסח כ"ק אשר אתנו מלת גנבתי חסר וי"ל . ואולי כיון אל נקודת השורק , או בנוטחה שלפני ממוס אולי היה כלא וי"ל •
(ז) להיות המלה בטקדת בשו"ק יתחייב שהוא שם הנגור כן הפעל או חאר השם, כמו בעולת בעל, נאלה עולם •
(ח) גז"ל לטעם מבטא . ונ"ב לטעם המלה . וברור הוא כי השנייה כה מפרמית המ"ת הדומה לאריותו . ולא טע

אבני הארץ המה : אבל המה האבנים אשר תאזנו בהן האש : השני , עצי גפר (בראשית ו יד) עץ קל כמשמעו .

ג . מתחלק ל"א מחלקות , האחד , גר אנכי בארץ (תהלים קיט יט) גרים וחושבים (ויקרא כה כג) כי גרתי משך (תלים קד ה) עם לבן גרתי (בראש' לב ה) מרחוק לגור (ישעיה כג ז) אשר אני מתגרור עמה (מ"א יז ד) וגורי באשר תגורי (מ"ב ח א) אגורה באהלך עולמים (תה' סא ה) מי יגור באהלך (שם טו א) לא יגדך רע (שכ"ה ה) וחרבות מחים גרים יאכלו (ישעיה ה יז) לא יוסיפו לגור (איכה ד טו) יגורו בך נדחי (ישעיה טז ד) הן גור יגור . . . מי גר אתך (שם נר טו) לשון דריה הם . והן גור יגור כה הוא פתרונו , הן שכן ישכון הנחלל ממני ואשר גר אתך וגלה עמך , ונלוה עליך יפול , וזה וזה יחרו ישוּבוּן לשכן בירושלם . ואין נפילה זאת כיתר הנפילות , כי יש בלשון עברית נפילה בלשון ליווי ושכן , כאלה : וממנשה נפלו על רוד . בבואו עם פלשתים (דה"א יב יט) נפלו עליה ממנשה עדנה ויוזבר ודיעאל (שם יב ד) מיום נפלו עד היום הזה (ש"א כט ג) חבלים נפלו לי בנעמיים (תלים טז ו) ונפלו חבלי מנשה עשרה (יהושע יז ה) וכאלה הרבה : השני כמים מגרים במורד (מיכה א ד) והגרהי לגי אבניה (שם שם ו) נגרות ביום אפו (איוב ד כח) עיני נגרה ולא תרמדה (איכה ג מט) והגרם על ידי חרב (ירמיה יח כא) נגרה ולא תשוב (תלי' עו ג) וכמים הנגרים (ש"ב יד יד) , פתרון מלא מסך ויגר מזה (תה' עה ט) כה הוא , הגדה כוס יי' מלא מסך ומרוב מלאות הכוס יגור יינו על שפתיו מזה ומזה . מפה ומפה על עברי פיהו . פתרון פרץ נחל מעם גר (איוב כח ד) יען אשר תמה איוב מנפלאות תמים דעים ונפלאותה בעיניו פליאת נתיבתו . ונלאה עמוד על חקר תכונתו , על כן אמר כי יש לכסף פוצא ומקום לזהב , כי אמנם לכל בנין יש יסוד , ולכל סעיפה שרשים . ולכל תכלית יש קץ : ולכל דבר יש מוצא מבלעדי הדעת אשר לא נמצא לה מוצא על כן אמר כי יש לכסף מוצא (שם שם א) ברזל מעפר יקח , ואבן יצוק נחושה (שם שם ב) . פרץ נחל מעם גר . למימי הנחלים יש מקום .

(קהלת א ה) הוגעתם יי' בדבריהם (מלאכי ב יז) הרביעי , הזמיר הגיע (שיר ב יב) ולא יסיף עוד לגעת בך (ש"ב יד י) ואם לא תגיע ידו (ויקרא ה ז) לנגע אליה (בראשית כו י) .

געל . ולא תגעל נפשי אתכם (ויקרא כו יא) שורו עבר ולא יגעל (איוב כא י) אם בציון געלה נפשך (ירמיה יד יט) כי שם נגעל מנן גבורים (ש"ב א כא) לשון מאם המה , כי שם נגעל מנן גבורים . שם נמאם מגינו , ויאבדו כלי מלחמתו . נמאם המנן כי לא נושע ונשגב כי סר מעליו עור אלהיו ונשגא ויסוג אהור . ואנשי פתרון הפכו את המלה , וכה העמידו פתרונה , כי שם נגעל מנן נגורים , העמידוה מנורת ענול ענלות (מ"א ז לא) והמלה מבלי הפך עומרת כמשפטה .

גער . גער בים ויבשהו (נחום א ר) גער חית קנה (תלים סח לא) וגער בו ונס ממרחק (ישעיה יז ג) .

געש . ויתגעש ותרעש הארץ (ש"ב כב ח) יגעשו עם ויעברו (איוב לד ד) כמו רעש .

ג . מתחלק לד' מחלקות . האחד , אב בגפו יבא בגפו יצא (שמות כא ג) יתכן מלה זאת מגזרת גוף . גופת שאול (דה"א י יב) אם בגופו יבא בגופו יצא : השני , גיפו דלהות (נחמיה ז ג) פתרונו לפי ענינו , ידביקו ויצמידו דלהות . ואין למלה זאת דמיון בתורה . אבל בלשון ארמית יש צמיד פתיל (במד' יש טו) מגופת שייע (בת"א שם) ובלשון משנה הגפת דלהות (יומא דף ח"ו ע"א : סוכה דף נו ע"ב) . השלישי , על גפי מרומי קרת (משלי ט ג) גפין די נשר (דניאל ז ד) ענין גפי כמו כנפות הארץ , לאחז בכתפות הארץ (איוב לח ג) מכנף הארץ (ישעיה כד טו) צלצל כנפים (שם יח א) כאשר נכון לאמר כנף הארץ ככה יתכן לאמר גפי מרמי קרת : הרביעי , ויגף יי' את העם (שמות לב לה) נגפים לפניך (דברי' כח ז) וכי יגף שור (שמו' כא לה) וגשרם יתנגפו רגליכם (ירמיה יג טו) .

גפן . גפן בוקק ישראל (הושע י יא) אין ענבים בגפן (ירמיה ה ג) שם גפני לשמה (יואל א ו) . כמשמעו .

גפר . מתחלק לב' מחלקות : האחד , גפרית ומלה (דברים כט כב) גפרית ואש (בראש' יש כד)

[59]

משור, אם יתגדל המשורר על מניפו (ישע' טו) • העשתי עשרה, אל תתגור במ (דברים ב ה) ואל תתגור במ מלחמה (שם ב ט) איש חמה יגרה מרון (משלי טו יח) כי ביי' התגורית (יזמיה נ כד) כל היום יצורו מלחמות (תהלים קמ ג) יתגדה למלחמה (דניאל יא כה) יתגוררו יסורו בי' הושע ז יד) לשון מריבה ומצה ומרון חמה, אבל יתגוררו נוטה למריבה ונוטה לאסיפה, מגורת יגורוהו בחרמו (תבוקא א טו) וכל מלה אשר היא רבת פנים, לא יוכל [נ"ו רשא] הפותר לפתור כי אם במראה הקרוב אליה והראוי לה •

גרב • או גרב או ילפת (ויקרא כא ד) ובגרב ובחרס (דב' כח כו) ממיני שחן' המה, כמשמעו • **גרד** • ויקח לו חרש להתגרד בו (איוב ב ח) אין למלה זו דמיון בתורה ופתרונה כפי ענינה, היה מעביר איוב חרש על עור בשרו וזרד ומפצל גלד לחומו, אבל בלשון משנה יש לה דמיון גרדו והעמידו על גלדו (ראש השנה דף כו ע"ב) •

גרז • נצרותי מנגד עיניך (תלים לא כג) אין למלה זו דמיון בתורה, ופתרונה כפי ענינה כמו גרשתי •

גרזן • ונדחה ידו בגרזן (דב' יט ח) ומקבות והגרזן (מ"א ו ז) ממיני קרדומות הם •

גורל • מדינים ישבית הגורל (משלי יח יח) גורל אחד ליי' וגורל אחד לעואל (יקר' פז ח) • **גרם** • מחחלק לב' מחלקות • האחד, שפטיה

זאבי ערב לא גרמו לבקר (צפניה ג ג) ועצמתיהם יגרם (במדבר כד ח) ואת חרשיה תגרמי (יהווקאל כג לד) ענין שבר הם • ופתרון לא גרמו לבקר כה הוא שריה בקרבה אריות שואגים, שופטיה זאבי ערב לא גרמו לבקר, נדמו שפטי ישראל וכהניה לזאבים, שודפי שרף ישפודו לנתחיו וגורם יגרמוהו לעצמיו בעורנו כנפם יבלעוהו ולא יניחו טרפם עד הבקר, כי בהשיגם הטרף מיד יבלעוהו, לא סרו שופטי ישראל מני דרך זאבים משהרי לשרף • השני, גרמיו כמסיל ברזל (אי' מ ח) וכל גרמיהון הדיקו (דניאל ו כה) כל עצם בלשון ארמית גרמא, יששכר חמר גרם (בראש' מט יד) פתרו בו אנשי פתרון חמור גבה קומה, וישו וידימו המלה לגרם המעלות (מ"ב ט ג) ויתכן להיות פתרונו טוגנת גרמיו כמסיל ברזל (איוב מ יח) בעל עצם אשר בו

אשר יפרצו ממנו מימיו ויגרו נזוליו ויפוצו מעינוחיו ופתרון גר כמו גיר • כי מוצא המים גיר מי הנחל • וכה אמר איוב בתמהו כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב, ומקום לברזל, ומחצב לנהשת, ויש מקום אשר ספיר אבנים ועפריו זהב • ומוצא למי הנחלים ובקיעת צורים למוצאי אירוס ולשרשי הים יש חקר ולבני יש מוצא, אשר מימיו אור נהרות ממצאי, וישם ורם הגורתם לחבוש, וגם התעלומה לאור יורה עליה לכל אלה יש מוצא, ולמכון הדעת אין מוצא, והחכמה מאין תבוא ואיזה מקום בינה (איוב כח ד) • נשוב לענין ראשון, השלישי, גורו לכם מפני חרב (איוב יט כט) • ומגורתם אביא להם (ישעיה סו ד) לא תגורו מפני איש (דברים א יז) מגור מסביב (יזמיה ו כה) מגורת רשע (משלי י כד) כי יגרתיו (דברים ט יט) שד רשעים יגרם (משלי כו ז) ויגר מואב (במד' כב ג) מתגרת ירך (תלים לט יא) יגרתיו כל עצבתי (איוב ט כח) משתחו יגורו אלים (שם יא יז) לשון מורא המה • הרביעי, נהרסו ממגרות (ויאל א יז) העוד הורע במגורה (תנ"י ב יט) יגורוהו בחרמו (תבוקא א טו), לשון קביעה הוא • החמישי, עשירים גרה (שמות ל יג) שנים שלשה גרגרים (ישעיה יז ו) ורועי [נ"ו גרעיני] אשל הם • הששי, גרה לא יגור (ויקרא יז) ממעלה הגרה (שם יא ד), ויתכן להיות מלה זאת מגורת הנגרים ארצה (ש"ב יד יד) • השביעי, קרא בגרון (ישע' נח א) וגרויך מצמאה (יזמיה ב כה) נחר נרוני (תלים סט ד) ותלכנה נשיות גרון (ישעיה ג טו) וענקים לגרנתך (משלי א ט) ענין אחד להם, קרובות לגרה לא יגר (ויקרא יא ז) ולהנגרים ארצה (ש"ב יד יד) • השמיני, גור אריה (בראשית מט ט) בדי גרותיו (נחום ב ג) הניקו גוריהן (איכה ד ג) אחד מגריה כפיר היה (יהווקאל יט ג) בני לביא הם • החשישי, כאבני גיר מנפצות (ישע' כו ט) על גירא רי כהל (דניאל ה ה) • לשון שיד הם, ושדת אותם בשיד (דב' כו ב) • העשירי, מגרות במגרה (מ"א ז ט) • וישר במגרה (דה"א ד ג) אנשי הפתרון החליפו רי"ש במ"ם, וכן פתרו המלה ואפרו כי ישר במגרה • וישם במגרה, ומבלי תמורה המל' דרושה כרת, שקולה כמשפט, כי לא נכתב בשון כי אם להיות גורתו מגורת

כה לסגל •

איוב ז ה) וכה פתרון לבש בשרי רמה וגוש עפר עד גשתו עד עפר והו' המובא בתוך עקב דבק המלים • אבל הפותרים והמהרריוס (א) אומרים כי הגוש והעפר והאבק ענין אחד להם ופתרונם אחד ולא נראי דברייהם • השני, נגששה כעורים קיר (ישעיה נט י) וכאן עינים נגששה (שם) ענינו יורה עליו, נגשש כמו נמשש :

גש • לא יגש את רעהו (דברים פו ב) שבת נגש (ישעיה יד ד) והיגשים אצים לאמר (שמות ז יג) כמו דחקים •

גשם • מחלק לב' מחלקות : האחד, גשם נדבות (תלים סח י) נפש ארז וגשם יגול (ישעי' מד יד) הגשם והשלג (שם נה י) לא גשמה ביום ועם (יחזקאל כב כד) היש בהבלי הגוים מגשמים (ירמי' יד כב) השני, ויהבו גשמהו (דניאל ג כח) גשמה יצטבע (שם ד ל) ענין גוף הם •

גת • גת דרך ארני (איכה א טו) ובגדיך כרך בנה (ישעיה סג ב) דרכים גתות (נחמיה יג טו) ענין יקבים הם • ויש גת ראוי להיות פתרונו כלי מכלי זמר • למנצח על הצתית קב (תלי' ח א) • כמו על עלמות שיר (שם מו א) ועל מחלח (שם נג א) ועל שמונית (שם ו א) ועל הנבלים ועל הכנורים (שם נו ט) ועל הננינות (שם ד א) ועל שגיונות (חבקוק ג א) ועל עשור (תהלים צב ד) כולם כלי זמר, וכפי המשא שמותם ורבו העלמות • ויתכן להיות כלי הלול העשוי על חרשי גת • כמוהו חרשי צירים (ישעי' מה טו) הבאים מצור לעבורה בית אלהינו, ונקרא הכלי גתית על שם המקום גת •

גרן • כמץ יסער מגרן (הושע יג ג) וגרן יאסף (איוב לש יב) מרשתי ובן גרני (ישעיה כא י) ופתרון בן גרני כה הוא, התבן והמוץ הם בני הגורן • כאשר החצים בני האשפה ובני הקשרת כמו לא בריחנו בן קשרת (איוב מא ד) והביא בכליותי בני אשפתו (איכה ג י) •

גרע • כי יגרע נפשי מים (איוב לו כז) למה יגרע שם אבינו (במד' כו ד) כי מגרעות נתן לבית (מ"א ו ר) לא יגרע מצדיק עינו (איוב לו ז) •

גרף • נהל קישון גרפם (שופטים ה כא) החח מגרפתיהם (יזאל א יז) פתרונו כפי ענינו, כמו כסותיהם •

גרש • מתחלק לב' מחלקות : האחד, גרש האמה הוואת (ברא' כא י) מן גן יגרשו (איוב ל ה) הרימו גרשתיכם (יחזקאל מה ט) וממגר גרש ירחים (רב' לג יד) תבואת שמש (שם) יורה על גרש ירחים, מבוא השמש ומוצאי ירחים מוצאי עד ובקר המה • השני, ואת מגרשה (הושע כא יא) ובשרה מגרש עריהם (ויק' כה לד) ירעשו מגרשות (יחזקאל כו כח) ומגרש לערים (במדבר לה ב) • **גרשו** • גרש כרמל (יקרא ב יד) מגרשה ומשמנה (שם ב טו) ויגרם בחצץ שניו (איכה ג טז) גרסה נפשי לחאבה (תלים קוש ד) ענין כתישה המה כמשמעו •

גש • מתחלק לב' מחלקות : האחד, גש הלאה (בראשית יב ט) ויראו מגשת אליו (שמות לד ל) גשה נא ואמשך בני (בראשית כו כא) וגוש עפר

המבאר

קב) ב"ה החת ויש גת ר א וי וכ'. נמצא כה, ויתכן להיות מנורת גתית. למנצח על הצתית, פתרונו ככלי זמר.

קא) אולי כוון מנצח על בעלי חשדים חרחה הידועים כשבי הלשון, וב"ה כתיב המחדירים חתח המפריים.

ותשלם מחברת גימ"ל